

ОСНОВНА ШКОЛА „МИЛЕ ДУБЉЕВИЋ“ ЛАЈКОВАЦ

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

ЗА ПЕРИОД ОД ШКОЛСКЕ 2025/2026. ДО 2028/2029.
ГОДИНЕ

ЛАЈКОВАЦ, децембар 2025. године

Директор: Биљана Жујовић

Аутори програма: Наставничко веће, стручна већа, директор Биљана Жујовић, помоћник директора,
ПП служба

Телефон школе: 014/3431-300

Факс: 014/3431-336

САДРЖАЈ

1. УВОДНИ ДЕО	4-8
1.1. Назив, врста и трајање школског програма	
1.2. Законске основе за израду школског програма	
1.3. Историјат школе	
2. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	9-13
3. ПРОГРАМИ ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТИМА ПО РАЗРЕДИМА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ	13-20
3.1. Циљеви школског програма за први циклус основног образовања и васпитања	
3.2. План наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања	
3.3. Наставни план и програм за други циклус основног образовања и васпитања	
4. НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА	21-32
4.1. Општи принципи образовања и васпитања	
4.2. Начин остваривања циљева у образовно-васпитном раду	
4.3. Начини остваривања исхода у образовно-васпитном раду	
4.4. Начини остваривања стандарда постигнућа у образовно-васпитном раду	
4.5. Начини и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма	
4.6. Облици организације наставног часа – форме наставе	
4.7. Наставне методе	
4.8. Наставна средства	
4.9. Праћење, вредновање и оцењивање рада ученика	
5. ПРОГРАМ РАДА ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА	33-38
6. ПРОГРАМИ ДОПУНСКОГ, ДОДАТНОГ И ПРИПРЕМНОГ РАДА	39-43
7. ПРОГРАМ РАДА ТИМА ЗА КУЛТУРНУ И ЈАВНУ ДЕЛАТНОСТ	44-45
8. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ	46-47
9. ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ	48-60
9.1. Програм ваннаставних активности	
9.2. Програм слободних наставних активности	
9.3. Програм подмладка Црвеног крста ОШ „Миле Дубљевић“	
9.4. Програм рада школских секција	
10. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	61-65
11. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРЈЕНТАЦИЈЕ	66-68
12. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ	69-71
13. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ	72-73
14. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА И ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ	74-84
14.1. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања	

14.2. Програм превенције дискриминације	
14.3. Поступање школе у кризним догађајима	
15. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ.....	85-90
16. ПРОГРАМИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ШКОЛУ.....	91-97
16.1. Програм социјалне заштите	
16.2. Програм друштвено-корисног рада	
16.3. Програм педагошко-инструктивног рада	
17. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ.....	98-101
18. ПРОГРАМ ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА.....	102-103
19. ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ И ЗЛОУПОТРЕБЕ ПСИХОАКТИВНИХ СУПСТАНЦИ.....	104-105
20. ПРОГРАМ ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ.....	106-107
21. ПРИЛОГ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА.....	107

1. УВОДНИ ДЕО

1.1. НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм представља кровни документ једне школе и конкретизацију циљева и задатака основног образовања у конкретној школи – Основној школи „Миле Дубљевић“ Лајковац. Заједно са Школским развојним планом представља базу укупног образовног и васпитног рада школе. Израђује се на основу могућности, потреба и интереса шире друштвене заједнице, локалне средине и потреба свих ученика и родитеља ученика. Школски програм поред програма у складу са чланом 61 Закона о основама система образовања и васпитања (бр. 88/2017, 27/2018 – др. закон, 10/2019, 37/2018 – др. закон, 6/2020, 129/2021 и 92/2023, 19/2025), садржи и глобалне и оперативне планове обавезних и изборних предмета, слободних активности односно секција, планове додатног и допунског рада, планове рада одељењских старешина, као и неформалних облика образовно-васпитног рада.

Школски програм доноси се на основу наставног плана и програма, односно програма одређених облика стручног образовања. У изради Школског програма учествовали су наставници предметне и разредне наставе организовани кроз Стручно веће за разредну наставу и Стручна већа предметне наставе, педагошко-психолошка служба која координише процесом израде Школског програма, помоћник директора школе, директор школе и секретар који се старао о правним и полазним основама за израду овог документа.

Основно образовање и васпитање остварује се на основу Школског програма који доноси Школски одбор и којег школа у складу са Законом, израђује сваке четврте године.

Школски програм обухвата све садржаје, процесе и активности усмерене на остваривање циљева и стандарда образовних постигнућа, и задовољење општих и специфичних образовних интереса и потреба ученика, родитеља, односно другог законског заступника и локалне самоуправе, а у складу са оптималним могућностима школе.

Школски програм представља основу за планирање, реализацију и вредновање наставно-васпитног рада у свим сегментима живота школе. Он обезбеђује јединствен, свеобухватан и систематичан приступ образовању, усмерен ка развоју компетенција ученика у складу са националним стандардима, али и посебностима локалног контекста.

Полазећи од визије школе као безбедног, подстицајног и инклузивног окружења у коме се поштују различитости, вреднују постигнућа и негује критичко мишљење, Школски програм интегрише све релевантне аспекте васпитно-образовног процеса – од организације наставе, преко стручног усавршавања запослених, до сарадње са породицом и локалном заједницом.

Овим документом школа тежи да обезбеди уравнотежен развој знања, вештина, ставова и вредности код ученика, како би они постали одговорни, активни и самостални грађани. Програм се заснива на принципима једнакости, инклузивности, равноправности, квалитета, доступности и континуитета у образовању. Поједини делови школског програма надограђују се и допуњују у току његовог остваривања.

1.2. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Полазне основе за израду Школског програма засноване су на циљевима и задацима васпитања које произилазе из следећих докумената:

- Закон о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, број 88/17, 27/18, 10/19, 6/20, 129/21, 92/23, 19/25), члан 61:
  - Основно образовање остварује се на основу школског програма.
  - Школски програм доноси школски одбор, по правилу на период од четири године.
  - Школски програм израђује се у складу са Националним оквиром образовања и васпитања и садржи:
    - 1) циљеве школског програма;
    - 2) назив, врсту и трајање свих програма образовања и васпитања које школа остварује;
    - 3) језик на коме се остварује програм;
    - 4) начин остваривања школског програма;
    - 5) начин прилагођавања школског програма према нивоу образовања и васпитања;
    - 6) друга питања од значаја за школски програм.
  - Ближи услови за израду школског програма уређују се посебним законом.
- Закон о основном образовању и васпитању („Сл. гласник РС“ – бр. 88/17, 27/18, 129/21, 92/23, 19/25), члан 27:
  - Основно образовање и васпитање остварује се на основу школског програма.
  - Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно другог законског заступника у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.
  - Школски програм се доноси у складу са Законом.
  - Поједини делови школског програма иновирају се у току његовог остваривања.
- Правилник о наставном плану и програму за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ – Просветни гласник бр. 1/05, 15/06, 2/08, 2/10, 7/10, 3/11, 7/11, 1/13, 11/14, 11/16, 6/17, 12/18 ....)
- Правилник о наставном плану за први и други разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ – Просветни гласник бр. 5/14, 11/14, 11/16, 6/17, 1/13, 11/14, 11/16, 6/17, 12/18, 1/19 и 2/2020)
- Правилник о наставном плану и програму за трећи разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ – Просветни гласник бр. 1/05, 15/06, 2/08, 2/10, 3/11, 1/13, 11/14, 11/16, 12/18 .....)
- Правилник о наставном плану и програму за четврти разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ – Просветни гласник бр. 1/13, 11/14, 11/16, 7/17, 12/18, 11/19 и 6/2020)
- Правилник о наставном плану за други циклус основног образовања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ - Просветни гласник 4/13, 11/16, 6/17, 8/17, 9/17, 12/18, 15/18, 1/13, 11/16, 6/17, 8/17, 9/17, 12/18, 15/18 и др. правилник)
- Правилника о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ – Просветни гласник 5/08, 3/11, 1/13, 5/14, 11/16, 3/2018, 12/2018 и 3/2020)

- Правилник о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ – Просветни гласник бр. 6/09, 3/11, 11/16, 8/13, 11/16, 12/18, 3/19,12/19, 3/2020)
- Правилник о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ – Просветни гласник 52/10, 3/11, 8/13, 11/16, 7/17, 12/18, 1/19 и 2020)
- Правилник о стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и крај основног образовања („Службени гласник РС“, број 104/2024)
- Правилник о норми часова непосредног рада са ученицима наставника, стручних сарадника и васпитача у основној школи („Службени гласник РС“ – Просветни гласник бр. 2/92 и 2/2000)
- Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање („Сл. гласник РС“ број 76/10 и 74/2018)
- Правилник о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзија у основној школи („Сл. гласник РС“ – Просветни гласник 30/19)
- Правилник о сталном стручном усавршавању наставника, васпитача и стручних сарадника („Сл. гласник РС“ 81/17, 48/18, 109/21)
- Посебни протокол о заштити деце од насиља, злостављања и занемаривања у образовно – васпитним установама
- Правилник о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада у установама образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 10/2024)
- Школски развојни план ОШ „Миле Дубљевић“ Лајковац за период од 2024. -2029.
- Анализе резултата образовно-васпитног рада у претходној години
- Извештаји о резултатима самовредновања рада установе
- Осталих упутстава и подзаконских аката.

1.3. ИСТОРИЈАТ ШКОЛЕ

Први подаци о писмености и школству на простору општине Лајковац односе се на манастир Боговађа. Давне 1567. године помињу се преписивачи књига у манастиру. Касније, више пута у XVII веку, а поготово у XVIII веку, помиње се школа за свештенике у оквиру манастира Боговађа. За време Карловачког сабора 1726. године појавиле су се прве световне школе у Србији. Међу њима се помиње и школа у Боговађи.

Пред Први српски устанак, 1796. године, у манастиру Боговађа основана је сликарска школа под управом Хаџи Рувима Ненадовића. Ту су се окупљали најбољи живописци, дрворезбари, графичари и каменоресци. Надалеко је била чувена библиотека Хаџи Рувима са неколико десетина књига и свезака, тако да је Боговађа била прави уметнички и културни центар. После погибије Хаџи Рувима школа је наставила рад под вођством Петра Николајевића Молера. Рад Молеров наставља Јеремија Поповић из Бајевца, члан докмирске сликарске заједнице.

Школа наставља рад после Другог српског устанка у Милошевој Србији. У периоду владавине уставобранитеља школа постаје државна, издваја се из манастира. Ваљевско начелство 1843. године шаље извештај Попечитељству просвете, у коме се спомињу државне школе у Боговађи, Степању (Бајевцу), Јабучју. Од тада, све време школа ради до Првог светског рата. У том периоду у њу су ишли ђаци из шеснаест околних села. Након Првог светског рата школа наставља са радом све до данас.

Варошица Лајковац дуго није имала школу, него су ђаци похађали наставу у Јабучју, а после Првог светског рата у Селу Лајковцу. Прва школа у варошици Лајковац била је Женска стручна школа, основана 1932. године. У њој су као учитељице радиле Савка Бркић и Лепосава Вујичић. У току 1935/36. године у варошици Лајковац радило је треће и четврто одељење Народне основне школе. Спајањем ова два одељења настаје основна школа у варошици Лајковац, која почиње са радом школске 1936/37. године. Школу су похађали ученици из варошице Лајковац и села Рубрибреза. Она се налазила у згради Соколског друштва („Соколана”, касније зграда Трговинског предузећа „Победа”).

После Другог светског рата школа у Лајковцу школске 1946/47. године прераста у прогимназију и прелази на седмогодишње школовање, да би коначно постала осморазредна школске 1952/53. године. Садашња школска зграда грађена је у периоду од 1960 до 1962. године. Настава у њој почела је у септембру 1962. године.

ОШ „Миле Дубљевић” у Лајковцу поред централне школе у свом саставу има десет физички издвојених одељења. Поред поменуте осморазредне школе у Боговађи, ту је још једна школа, у Бајевцу. Она је раније била у селу Степање и помиње се још у првој половини XIX века, тачније 1842. године. После школе у Боговађи, најстарија је на подручју лајковачке општине. Остала издвојена одељења су четворогодишња. У селу Маркова Црква школа је почела са радом давне 1904. године и обележила је стогодишњицу постојања. У Селу Лајковцу школа почиње са радом 1913. године, да би већ наредне била срушена у Колубарској бици, а поново наставља рад 1920. године. Данас ради као четвороразредна школа. Школа у селу Врачевић почела је са радом 1924. године, а прва учитељица је била Стана Костић. У селу Непричава школа ради од 1925. године, а у Ћелијама и Пепељевцу од 1931. године. Након Другог светског рата отворена је 1953. године школа у Ратковцу, а 1957. године школа у Доњем Лајковцу.

У послератном периоду школа носи име „Милорад Миле Дубљевић”. Реч је о Дубљевић Ђорђа Милораду – Милу, рођеном 1908. у селу Тврдојевац, општина Уб. По занимању је био учитељ. Службовао је у Клечковцу, Осечини, Осладићу, Јабучју, Лајковцу и Селу Лајковцу. Био је предратни члан

КПЈ и резервни официр бивше југословенске војске, борац и командир чете у Тамнавском батаљону, Ваљевског НОП одреда. Заробљен је децембра 1941. године у селу Новаци код Уба и спроведен у логор на Бањици, где је стрељан 9. марта 1942. године. У последњих неколико деценија директори ОШ „Миле Дубљевић” у Лајковцу су били: Стојан Луковић, наставник, Никола Јанковић, учитељ, Душан Окука, професор, Јован Савичић, професор, Милета Марковић, наставник и Невенка Јевтић, професор.

Радни простор је током 2013. године проширен за седам канцеларија и две учионице. У дворишту школе је постављен еко-кутак. У централној школи ради читаоница за ученике. Школске учионице су простране и осветљене, са новим намештајем и огледним средствима. Попуњеност школске библиотеке задовољава потребе школе. Настава се не одвија кабинетски.

2. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм треба да допринесе остваривању:

- *ОСНОВНИХ ЦИЉЕВА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА*
- *ИСХОДА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА*
- *ЦИЉЕВА И ОПШТИХ ИСХОДА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА*
- *РАЗВОЈУ КЉУЧНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ*
- *РАЗВОЈУ МЕЂУПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА*

ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Школски програм се доноси за период од четири године, у трајању од школске 2025/2026 до школске 2028/2029. године.

Циљеви Школског програма проистичу из законских оквира Закона о основама система образовања и васпитања, који се односе на циљеве образовања и васпитања су следећи:

- 1) пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета и ученика у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- 2) стицање квалитетних знања и вештина и формирање вредносних ставова језичке, математичке, научне, уметничке, културне, техничке, информатичке писмености, неопходних за рад и живот у савременом друштву;
- 3) развој стваралачких способности, креативности, естетске перцепције и укуса;
- 4) развој способности проналажења, анализирања, примене и саопштавања информација, уз вешто и ефикасно коришћење информационокомуникационих технологија;
- 5) оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању, професионалном раду и свакодневном животу;
- 6) развој мотивације за учење, оспособљавање за самостално учење, учење и образовање током целог живота и укључивање у међународне образовне и професионалне процесе;
- 7) развој свести о себи, самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења;
- 8) оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
- 9) развој кључних компетенција потребних за живот у савременом друштву, оспособљавање за рад и занимање стварањем стручних компетенција, у складу са захтевима занимања, развојем савремене науке, економије, технике и технологије;
- 10) развој и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- 11) развој свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине, еколошке етике и заштите животиња;
- 12) развој способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, квалитетне и ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад и неговање другарства и пријатељства;
- 13) развијање способности за улогу одговорног грађанина, за живот у демократски уређеном и хуманом друштву заснованом на поштовању људских и грађанских права, права на различитост и бризи за друге, као и основних вредности правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности;

- 14) формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика и свог језика, традиције и културе српског народа, националних мањина и етничких заједница, других народа, развијање мултикултурализма, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
- 15) развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости.

Међупредметне компетенције заснивају се на кључним компетенцијама, развијају се кроз наставу свих предмета, примењиве су у различитим ситуацијама и контекстима при решавању различитих проблема и задатака, неопходне су свим ученицима за лично остварење и развој, као и укључивање у друштвене токове и запошљавање и чине основу за целоживотно учење.

Остваривањем постављених циљева Школског програма Основне школе „Миле Дубљевић“ Лајковац, очекује се развијање следећих компетенција ученика:

1) Компетенција за учење

Ослањајући се на претходна знања и искуства, ученик је у стању да организује сопствено учење, самостално или у сарадњи са другима, на ефикасан начин и у складу са сопственим потребама. Ученик је свестан начина на који учи и расположивих ресурса за учење (књиге, интернет, друге особе итд.), мотивисан је да учи, може да управља процесом учења и превазилази тешкоће са којима се суочава током учења, има позитиван и одговоран однос према учењу. Компетенција за учење је основа целоживотног учења.

2) Компетенција за рад са информацијама и подацима

Ученик разуме значај коришћења поузданих информација и података у процесу учења, њихову примену у раду, доношењу одлука и свакодневном животу. Подразумева да ученик и самостално користи различите изворе информација и података (нпр. библиотека, медији, интернет, институције...), критички разматра њихову поузданост, повезује релевантне информације из различитих извора.

3) Компетенција за решавање проблема

Ученик је у стању да препозна, разуме и реши проблемске ситуације у којима решење није видљиво на први поглед, користећи знања и вештине стечене из различитих предмета. Решавање проблема подразумева и спремност ученика да се ангажује и конструктивно и промишљено допринесе решавању проблема са којима се суочава заједница којој припада. На основу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства, ученик препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове, уочава везе и односе.

4) Компетенција за сарадњу

Ученик развија способност да у сарадњи са другима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката. Учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње. Активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада, у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове, али и подржава друге да изразе своје погледе, уз прихватање разлика. Залаже се да се одлуке доносе заједнички, на основу прихваћених правила заједничког рада и аргумената.

5) Компетенција за комуникацију

Ученик је у стању да разуме, на сврсисходан начин користи и критички размишља о идејама, чињеницама, осећањима и ставовима које изражавају други на српском језику у усменом и писаном облику. У стању је да изрази и тумачи сопствене мисли, ставове, осећања у усменом и писаном облику и прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације. Ученик учествује у различитим друштвеним и културним ситуацијама на примерен, конструктиван и креативан начин.

6) Дигитална компетенција

Ученик компетентно и критички користи технологије информационог друштва у разноврсним ситуацијама и активностима да би остварио личне циљеве и активности, конструктивно и промишљено учествовао у животу заједнице. Познаје основне карактеристике информационо – комуникационих технологија и уме да их користи на одговоран и креативан начин.

7) Естетичка компетенција

Ученик показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара, препознаје естетичке елементе у различитим контекстима.

8) Компетенција за одговоран однос према околини

Ова врста компетенције подразумева да ученик усваја и развија свест о дејству људских активности на животну средину и природу, начине на који они могу заштитити, унапредити, али и угрозити околину, живи свет и природу у окружењу, стиче ставове о важности активног деловања ради очувања средине у школи, непосредној околини и породици. Разуме да постоји његова сопствена одговорност, као и одговорност заједнице у изградњи сигурне будућности за све, кроз очување квалитета животне околине.

9) *Компетенција одговорног односа према здрављу*

Ученик је свестан, краткорочних и дугорочних, последица понашања које угрожава физичко и ментално здравље особе, има изграђене здраве животне стилове и спреман је да се понаша у складу са њима. Подразумева развијање свести о важности сопственог здравља и безбедности, знања о основним чиниоцима који утичу на здравље и о практиковању здравих животних стилова. На основу свега наведеног, компетенција одговорног односа према здрављу, даље имплицира да би ученик водећи се њом изабрао стилове живота и навике, а да претходно сагледа које су добре стране, а шта ризици таквог избора, свестан сопствене одговорности.

10) *Компетенција за учешће у демократском друштву*

У складу са својим узрастом, ученик разуме и прихвата значај основних принципа који представљају темељ демократског друштва – принципа правде, правичности, слободе, солидарности, националне, верске, родне и етничке равноправности, кроз активно учествовање и раду и животу школе и заједнице којој припада. Поштује равноправност различитих заједница, упознавајући себе, своје друштвене улоге, сопствени идентитет, аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта.

11) *Компетенција за управљање сопственим понашањем и спремност за акцију*

Ученик је у стању да идеје преточи у акцију. То подразумева критичко мишљење, креативност, иновативност и преузимање ризика, као и способност планирања и управљања активношћу – било самостално или у оквиру тима ради остварења циљева. Ученик разуме контекст у коме се одвијају активности, уме да се усклади са њим и искористи могућности које се нуде.

Кључне компетенције за целоживотно учење

- 1) **комуникација на матерњем језику**: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми;
- 2) **комуникација на страном језику**: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање;
- 3) **математичке, научне и технолошке компетенције**: основно нумеричко резонување, разумевање света природе, способност примене знања и технологије за људске потребе (медицина, транспорт, комуникације и др.);
- 4) **дигитална компетенција**: самопоуздано и критичко коришћење информационих и комуникационих технологија за рад, одмор и комуникацију;
- 5) **учење учења**: способност да се ефективно управља сопственим учењем: планирање, управљање временом и информацијама, способност да се превазиђу препреке како би се успешно учило, коришћење претходних знања и вештина, примена знања и вештина у различитим ситуацијама, индивидуално и/или у групи;
- 6) **друштвене и грађанске компетенције**: способност да се ефикасно и конструктивно учествује у друштвеном и радном животу и да се ангажују у активном и демократском учешћу, посебно у све разноврснијим заједницама;

7) **осећај за иницијативу и предузетништво**: способност да се идеје претворе у акцију кроз креативност, иновативност и преузимање ризика, као и способност за планирање и управљање пројектима;

8) **културолошка освешћеност и изражавање**: способност да се схвати значај креативних идеја, искустава и емоција у различитим медијима - музика, књижевност, плес, ликовна уметност и друго.

Поред општег Школског програма на период од 4 године доносе се и школски програми за сваки разред који садрже:

- 1) циљеве Школског програма,
- 2) план наставе и учења основног образовања и васпитања,
- 3) програме обавезних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање,
- 4) изборне програме по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање,
- 5) програме активности по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање,
- 6) програм допунске и додатне наставе,
- 7) програм културних активности школе,
- 8) програм школског спорта и спортско-рекреативних активности,
- 9) програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програм превенције других облика ризичног понашања,
- 10) програм ваннаставних активности ученика,
- 11) програм професионалне оријентације,
- 12) програм здравствене заштите,
- 13) програм социјалне заштите,
- 14) програм заштите животне средине,
- 15) програм сарадње са локалном самоуправом,
- 16) програм сарадње са породицом,
- 17) програм излета, екскурзија и наставе у природи,
- 18) програм рада школске библиотеке,
- 19) начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад, и саставни су део овог школског програма.

Све промене руководиоца већа, актива и тимова, као и остале промене до којих буде дошло у току периода важења овог Школског програма биће евидентирани у анексима школског програма који ће се доносити сваке школске године по потреби.

3. ПРОГРАМИ ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТИМА ПО РАЗРЕДИМА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

3.1. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Реализацијом Школског програма оствариће се следећи циљеви основног образовања и васпитања:

- обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика;
- обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовити развој ученика;
- развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
- свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;
- континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси
- развијање кључних компетенција за целоживотно учење, развијање међупредметних компетенције за потребе савремене науке и технологије;
- развој свести о себи, развој стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета и ученика у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- стицање квалитетних знања и вештина и формирање вредносних ставова језичке, математичке, научне, уметничке, културне, техничке, информатичке писмености, неопходних за рад и живот у савременом друштву, које се мења;
- развој позитивних људских вредности;
- развој кључних компетенција потребних за живот у савременом друштву, оспособљавање за рад и занимање стварањем стручних компетенција, у складу са захтевима занимања, развојем савремене науке, економије, технике и технологије;
- развој и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- развој свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине, еколошке етике и заштите животиња;
- развој способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, квалитетне и ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад и неговање другарства и пријатељства;
- повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;
- формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика и свог језика, традиције и културе српског народа, националних мањина и етничких заједница, других народа, развијање мултикултурализма, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
- повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије, као државе засноване на знању.

- развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости.

3.2. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Школски програм садржи обавезне предмете и изборне програме за први и други циклус основног образовања и васпитања. Обавезни део школског програма садржи наставне предмете и садржаје који су обавезни за све ученике одређеног нивоа и врсте образовања. Изборни део школског програма обухвата изборне програме и предмете и садржаје по нивоима и врстама образовања од којих ученик обавезно бира један од наставних програма и предмета према својим склоностима. Један од обавезних изборних програма јесте верска настава или грађанско васпитање. Ученици од 5. до 8. разреда као изборни предмет имају други страни језик – немачки или руски језик.

Ученици од 5. до 8. разреда опредељују се и за једну од седам понуђених слободних наставних активности. Слободне наставне активности се бирају сваке школске године и ученици су обавезни да изабрану слободну наставну активност похађају у тој школској години. Садржаје слободних активности школа је правила према реалним потребама ученика, родитеља и локалне средине и водила је рачуна да у школи постоје кадрови који могу да реализују целокупну наставу изборног програма и предмета.

Остали облици образовног – васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети су редовна, допунска, додатна и припремна настава.

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕ		ДРУГИ РАЗРЕ		ТРЕЋИ РАЗРЕ		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик _____језик ¹	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Српски као нематерњи језик ²	2	72	2	72	3	108	3	108
3.	Страни језик – енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
4.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
5.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
6.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
7.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
8.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
9.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
10.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	1	36
У К У П Н О: А		20-22*	720-792*	21-23*	756-828*	21-24*	756-828*	21-24	756-864
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ								
1	Верска настава/Грађанско васпитање ³	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе ⁴	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Српски као страни језик ⁵	2	72	2	72	2	72	2	72

УКУПНО: Б	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*
УКУПНО: А + Б	21-23*	756-828*	22-24*	792-864*	22-25*	792-900*	22-25*	792-900*

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни програми

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	21-23*	756-828*	22-24*	792-864*	22-25*	792-900*	22-25*	792-900*
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Пројектна настава	-	-	-	-	-	-	1	36
4.	Додатна настава	-	-	-	-	1	36	1	36
5.	Настава у природи**	7-10 дана год.		7-10 дана год.		7-10 дана год.		7-10 дана год.	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности ⁶	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1-3 дана год.		1-3 дана годишње		1-3 дана г.		1-3 дана год.	

¹ Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

² Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

³ Ученик бира један од понуђених изборних програма.

⁴ Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм али није у обавези.

⁵ Ученик који је страни држављанин може да изабере овај програм али није у обавези. Програм наставе и учења Српског као страног језика оставрује се у складу са Правилником о програму наставе и учења за предмет Српски као страни језик („Сл.гласник РС-Просветни гл“ бр.11/19)

⁶ Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

* Број часова за ученике припаднике националних мањина

** Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.

**Напомена:

Настава у природи организује се за ученике од првог до четвртог разреда, у трајању од 7 до 10 дана, уз писмену сагласност родитеља, за најмање 80% ученика једног разреда. За ученике који не одлазе на наставу у природи, школа организује наставу у објекту школе.

3.3. НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Други циклус образовно – васпитног рада

Ред. Број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.
1.	Српски језик и књижевност _____језик ¹	5	180	4	144	4	144	4	136
2.	Српски језик као нематерњи ²	3	108	3	108	3	108	3	102
3.	Страни језик	2	72	2	72	2	72	2	68
4.	Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	34
5.	Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
6.	Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
7.	Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
8.	Физика			2	72	2	72	2	68
9.	Математика	4	144	4	144	4	144	4	136
10.	Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
11.	Хемија					2	72	2	68
12.	Техника и технологија	2	72	2	72	2	72	2	68
13.	Информатика и рачунарство	1	36	1	36	1	36	1	34
14.	Физичко и здравствено васпитање	2	72+54* 3*	2	72+54* 3*	3	108	3	102
УКУПНО: А		24- 27*	918- 1026*	25- 28*	954- 1062*	28- 31*	1008- 1116*	28-30*	952- 1020*
Ред. Број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ								
1	Верска настава/ Грађанско васпитање ⁴	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Други страни језик ⁵	2	72	2	72	2	72	2	68
3.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе ⁶	2	72	2	72	2	72	2	68
УКУПНО: Б		3-5*	108- 180*	3-5*	108- 180*	3-5*	108- 180*	3-5*	102- 170*
УКУПНО: А + Б		27-30*	1026-1134*	28-31*	1062-1170*	31- 34*	1116- 1224*	31-33*	1054- 1122*

Ред. Број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.
1.	Редовна настава	27-30*	1026-1134*	28-31*	1062-1170*	31-34*	1116-1224*	31-33*	1054-1122*
2.	Слободне наставне активности *7	1	36	1	36	1	36	1	34
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	34
4.	Додатна настава	1	36	1	36	1	36	1	34

Ред. Број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Ваннаставне активности *8	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1	34-68
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 3 дана годишње	

1. Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.
2. Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.
3. Обавезне физичке активности реализују се у оквиру предмета Физичко и здравствено васпитање.
4. Ученик бира један од понуђених изборних програма
5. Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса
6. Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм, али није у обавези.
7. Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које школа нуди.
8. Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе.

4. ПРОГРАМИ ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА, СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Глобални и оперативни планови обавезних и изборних предмета и програма по разредима саставни су део Школског програма.

4.1. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА НАСТАВНИХ ПРИНЦИПА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ

Годишњи и оперативни планови рада наставника, Годишњи план рада школе, а посебно његови елементи који се односе на планирање наставе, темеље се на наставним принципима. Наставни принципи представљају основна правила и законитости којима се руководи наставник у наставном раду, у циљу што успешније реализације задатака наставног процеса.

Неки од главних начела којима се наставник руководи у реализацији наставног процеса су:

1. *Начело систематичности и поступности*

- у основи овог принципа је идеја да градиво треба излагати поступно и доследно (део по део), тако да свако наредно знање буде логички повезано са претходним;
- поступност подразумева вођење принципима од лакшег ка тежем, од једноставног до сложеног, од конкретног до апстрактног, од познатог ка непознатом;
- систематичност подразумева обраду наставног садржаја према одређеном логичком редоследу, око којег се концентришу остали садржајни елементи;
- у свакој наредној години обнавља се усвојено и познато и на ту основу се додаје ново знање;

2. *Начело примерености и напора*

- подразумева да настава по садржају и начину рада не сме бити ни претерано лака, ни претерано тешка, детету на сваком ступњу образовања треба давати само оно што је сразмерно његовом узрасту;
- међупредметна корелација као значајно средство остваривања наведеног начела;

3. *Начело пажње*

- у оквиру овог начела посебно се наглашава значај практичног рада над усменим препричавањем, очигледних наставних средстава, мултимедијалног садржаја;

4. *Начело индивидуализације и социјализације*

- подразумева да се у наставном процесу уважавају индивидуалне карактеристике сваког ученика и да му се омогући да напредује у складу са својим темпом и могућностима;

- оријентисати се на реалне типове ученика, узети у обзир разлике међу њима, способности, претходна знања, интересовања, темпо рада, мотивацију, особине личности;
- важност развијања интерперсоналних односа у разреду;

5. Начело свесне активности ученика и развоја

- оспособити ученика да сопственом активношћу истражује, учи, стиче знања и способности и развија сопствену личност (само су знања која је човек свесно усвојио могу постати његова убеђења); указује на активну улогу личности ученика у функцији субјекта;
- обезбедити да је успех ученика једнак нивоу и степену његове активности;

6. Начело рационализације и економичности

- постићи најбољи могући учинак са што мањим утрошком времена, средстава и ресурса;

7. Принцип прилагођености наставе узрасту ученика (принцип доступности или приступачности)

- Садржај, обим, тежина и начин усвајања градива требају да одговарају психичким и физичким способностима и својствима, узрасту и интересовањима ученика;
- Подразумева неопходност поклапања темпа саопштавања информација од стране наставника и брзине усвајања тих информација од стране ученика, водећи се принципима излагања садржаја од лакшег ка тежем, од простог ка сложеном, од ближег ка даљем, од познатог ка непознатом;

4.2. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ЦИЉЕВА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ

Циљ образовања и васпитања је да се путем стицања функционалних знања, овладавања вештинама, формирања ставова и вредности, у оквиру предвиђених наставних предмета, обезбеди:

- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој ученика у складу са њиховим способностима, потребама, интересовањима, односно да се систематски стварају и одржавају услови у којима ће развојни потенцијали сваког појединца доћи до изражаја;
- оспособљавање за самостално доношење одлука о избору занимања и даљег образовања;
- свест о важности здравља и безбедности, укључујући и безбедност и здравље на раду;
- оспособљавање за решавање проблема, комуникацију и тимски рад;

- поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавања различитости;
- омогућити новим генерацијама да се у складу са оствареним личним диспозицијама укључе у друштвену заједницу;
- развој мотивације за учење, оспособљавање за самостално учење, самоиницијативе, способност самовредновања и изражавања сопственог мишљења.

Функције циљева васпитања и образовања су: стварање једнаких могућности за укључивање у процес образовања, мотивациона функција, идентификовање кључних компоненти у структури ученичких активности. Као такви, доприносе оптимизацији, организованости и координисаности деловања свих актера школског рада и живота. Циљеви образовања увек се односе на личност ученика (когнитивну, конативну и сазнајну страну личности).

Настава која је орјентисана ка остваривању наведених циљева организована је тако да мотивише ученика, да ствара услове за ситуације успеха, да креира средину за развој мисаоних способности ученика, омогућава примену проблемских, хеуристичких, рефлексивних метода у образовном процесу, примењује односе субјекат-субјекат, групне активности, води се принципом релативног успеха (не оцењује се крајњи резултат, већ процес доласка до решења), омогућава прелазак из зоне актуелног развоја у зону наредног развоја. Наставни процес се организује кроз проблемско-истраживачки приступ (учење путем открића), комуникативни приступ, имитационо моделовање (моделовање важних животних проблема), психолошки приступ (самоопредељење у избору теме), делатносни приступ (да ученик пре почетка делатности схвати шта је крајњи резултат).

Настава у оквиру обавезне и факултативне наставе и осталим облицима васпитно-образовног рада (додатне, допунске наставе, слободних наставних активности) одређена је циљевима, оперативним задацима, исходима и стандардима на крају наставних тема и јединица, садржајем планова и програма, расположивим наставним средствима и ресурсима, предзнањима, мотивацијом и могућностима наставника и ученика.

4.3. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ИСХОДА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ

Исходи образовања су резултати васпитно-образовног процеса који се могу пратити, вредновати и објективно утврдити и представљају конкретизацију циљева, произилазе из њих. Дефинишу профил ученика – описују знања, умења, ставове и вредности који сваки ученик треба да развије у оквиру одређеног нивоа образовања.

Општи исходи образовања и васпитања резултат су целокупног процеса образовања и васпитања којим се обезбеђује да деца, ученици и одрасли стекну знања, вештине и

вредносне ставове који ће допринети њиховом развоју и успеху, развоју и успеху њихових породица, заједнице и друштва у целини.

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди све услове да деца, ученици и одрасли постижу опште исходе, односно буду оспособљени да:

- 1) усвајају и изграђују знање, примењују и размењују стечено знање,
- 2) науче како да уче и да користе свој ум,
- 3) овладају знањима и вештинама потребним за наставак школовања и укључивање у свет рада,
- 4) идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење,
- 5) раде ефикасно са другима као чланови тима, групе, организације и заједнице,
- 6) одговорно и ефикасно управљају собом и својим активностима,
- 7) прикупљају, анализирају, организују и критички процењују информације,
- 8) ефикасно комуницирају користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима,
- 9) ефикасно и критички користе научна и технолошка знања, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини,
- 10) схватају свет као целину повезаних система и приликом решавања конкретних проблема разумеју да нису изоловани,
- 11) покрећу и спремно прихватају промене, преузимају одговорност и имају предузетнички приступ и јасну оријентацију ка остварењу циљева и постизању успеха.

Остваривање општих исхода образовања и васпитања обезбеђује се образовно-васпитним процесом на свим нивоима образовања, кроз све облике, начине и садржаје рада.

4.4. НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА СТАНДАРДА ПОСТИГНУЋА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ

Стандарди постигнућа представљају скуп исхода образовања и васпитања који се односе на сваки ниво, циклус и врсту образовања, разред и предмет. Представљају део Годишњег плана рада школе, јер су саставни део годишњих и оперативних планова рада наставника. Представљају објективне показатеље успешности, дефинишу ниво развијености исхода и референтни су оквир за планирање, организацију и реализацију васпитно-образовног процеса и основу за евалуацију постигнућа ученика.

На основу општих исхода образовања и васпитања утврђују се минимални захтеви везани за знања, умења и ставове, минималне компетенције неопходне за даље учење и продуктиван живот, односно општи стандарди постигућа по нивоима, циклусима и врстама образовања. Посебни стандарди постигућа (специфичне предметне компетенције) утврђују се према разредима, предметима, на основу општих исхода образовања и васпитања и на основу општих стандарда постигнућа и дефинисани су по нивоима (основни, средњи и напредни ниво).

Правилник о стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса и за крај основног образовања утврђује опште и посебне стандарде постигућа за крај првог циклуса из предмета: српски језик, математика, природа и друштво и за крај основног образовања из предмета: српски језик и књижевност, математика, биологија, физика, хемија, географија, историја, физичко и здравствено васпитање, музичка култура, ликовна култура, информатика и рачунарство, техника и технологија, страни језици – први и други страни језик.

4.5. НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОПИСАНИХ НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА

Саставни део Годишњег плана рада школе и Школског програма представља планирање прописаних наставних планова и програма, кроз израду глобалних и оперативних планова рада наставника. Сваки наставник у оквиру области планирања врши следеће активности: глобално планирање, оперативно планирање, непосредну припрему за рад (писане припреме за час), планирање других активности везаних за наставни рад – додатни, допунски рад, слободне наставне активности које се ослањају на наставни програм, рад секција, часови одељењског старешине и одељењске заједнице...

Наставник као планер врши анализу програмских циљева, задатака и садржаја, рашчлањује наставни програм, доноси одлуке о расподели фонда часова на различите типове часова, утврђује календар рада. Планира активности које су у функцији праћења наставе и опредељује се за одређене индикаторе постигнућа и технике праћења.

Глобално (годишње) планирање подразумева распоређивање наставних тема, одређивање предвиђеног броја часова за обраду, утврђивање и проверу, време реализације наставних тема, исходе теме, образовне стандарде и начине провере остварености исхода. Врши се непосредно пре почетка школске године.

Оперативно (месечно) планирање подразумева планирање времена реализације (нпр. одређивање наставне недеље), места (локације) рада, редоследа наставних јединица у оквиру теме и за сваку од њих назначен тип часа, облика рада, метода рада, наставна средства, примена иновативних поступака, међупредметна корелација и међупредметне компетенције (нпр. корелација са истим и/или сродним предметима), сараднике у реализацији и напомену у коју се уноси све оно што је важно за саопштење о наставној јединици, одступање од плана, све то уз уважавање предзнања и индивидуалних могућности сваког ученика.

Непосредна припрема за наставни час – подразумева одлуку о типу и природи активности, редоследу и предвиђеном времену за сваку од тих активности, предвиђено градиво и материјал. Приликом структурирања часа анализира се циљ часа, припрема се садржај часа, наставне методе, спроводи дидактичко-методичка припрема, узима се у обзир узраст ученика и његове радне способности. Радни и домаћи задаци су саставни део наставног процеса и они се систематски припремају, образлажу и планира се предвиђено време за питања ученика, додатна појашњења, бележење задатака... У писану припрему уврстити и начин прилагођавања и рада са ученицима који се образују по индивидуалном образовном плану.

Планирање омогућава да се добро промисли о врсти учења коју је наставник одредио за наставни час, повезивање педагошких циљева са оним што знамо о ученицима, месту тог часа у наставном програму, о садржају и активностима наставног часа, економично је у смислу времена утрошеног на планирање наставног часа, омогућује припрему свих потребних материјала, извора, ресурса, омогућује понављање сличног наставног часа.

4.6. ОБЛИЦИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ НАСТАВНОГ ЧАСА – ФОРМЕ НАСТАВЕ

- **Фронтални облик рада у настави** подразумева да наставник непосредно ради са свим ученицима истовремено, на истом проблему, под истим радним условима и да сви теже достизању истог циља. Ученици се постављају пред исте задатке, раде на истом наставном градиву и обухваћени су истом педагошком стратегијом.
- **Индивидуални облик рада са ученицима** подразумева да сваки ученик сам учествује у решавању задатака, самостално обавља вежбе, индивидуално учи,

било да ради на општем или појединачном задатку. Настава не мора бити индивидуализована (прилагођена сваком ученику), да би била индивидуална.

- **Групни облик наставног рада** подразумева дељење ученике на групе вођене неким циљем, са оптималним бројем групе са 3-6 чланова (мањи број ученика). Основни метод групног рада је дискусија током које наставник усмерава рад свих група у фази задавања задатака и у завршној фази рада, када се резултати дискутују у одељењу.
- **Диференцирана настава.** Наставник треба да има у виду обавезу да обезбеди време потребно да сви ученици усвоје заједничка фундаментална знања и вештине неопходне за даље напредовање; да поред тога ученици који брже напредују и обдарени ученици шире и продубљеније проучавају поједине предмете или области које их интересују; да истовремено, ученицима који теже напредују (избором метода, извора знања, посебном припремом задатака) омогући да усвоје минимум знања и вештина потребних за рад.
- **Индивидуализована настава.** Ученици се у једном одељењу разликују по својим општим и специјалним способностима, по надарености, интересовањима, мотивима, особинама личности, па у вези с тим и у начинима, стилу и брзини учења. Индивидуализовати наставу значи: 1. узимати у обзир укупне особине ученика и разлике међу њима; 2. варирати методе, средства и поступке према тим разликама; 3. омогућити им да напредују према властитом темпу учења.
- **Тимска настава** – два или више наставника и њихови сарадници преузимају вођење наставе у једном или више одељења, обрађују наставну једницу кроз неколико наставних облика. Карактерише је усклађивање садржаја и метода са организационим облицима рада, богатство и разноврсност активности учења.
- **Учење путем открића** је врста учења путем истраживања са посебним начином вођења ученика да релативно самостално открију нове принципе, правила и законе, да структурирају чињенице које уче и да упознају методе решавања различитих проблема.
- **Амбијентална настава** је облик наставе који подразумева остваривање планираних програмских садржаја изван школе. У ову наставу спадају: излети, екскурзије, одласци у биоскопе, позоришта, галерије, музеје и друге установе, теренска настава, школа у природи и други слични организовани облици поучавања/учења изван школе, али и реализација наставних садржаја у амбијентима који окружују школу - школско двориште. **Циљ** амбијенталне

наставе је учење откривањем у непосредној животној стварности, где се ученици сусрећу са природном и културном околином, људима који у њој живе и који су утицали на околину. Рад изван школе подстиче радост откривања, истраживања и стварања, погодан је за тимски рад, утиче на стварање квалитетних односа унутар образовно-васпитне групе и на тај начин утуче на развој интелектуалних способности ученика.

Други облици организације наставног рада:

- *домаћи рад*
- *екскурзије*
- *лабораторијски рад*
- *производни рад*

4.7. НАСТАВНЕ МЕТОДЕ

Наставници примењују одређене поступке (методе) у свим етапама наставног процеса. Избором и комбинацијом метода обезбеђује се најекономичнији пут остваривања постављених образовно - васпитних циљева, наставник се опредељује за оне које ће ученика оптимално ангажовати у продуктивним активностима. Критеријуми избора наставних метода су: циљ васпитања и образовања, циљ часа, специфичност садржаја, узраст ученика, број ученика у одељењу и личност наставника. Методе могу подједнако бити и циљ и средство наставе, подједнако вреде за ученике и наставнике.

Вербалне методе или методе живе речи су: метода излагања (или монолошка) и метода разговора или дијалогска (дискусија, хеуристички и катихетички разговор, популарна предавања). Жива реч је значајан извор знања о природи, друштву, човеку и пратилац је свих других наставних метода.

Методе рада на тексту, писани и графички радови ученика (текст метода или метода читања). Примена ових метода подразумева рад ученика-наставника на разним изворима знања као и на многе мисаоне и практичне активности.

Метода показивања састоји се у систематизацији учениковог чулног искуства и давању нових знања путем показивања објеката, предмета, и појава и процеса у природи и друштву и учениковог вођеног усмераваног опажања и посматрања.

Метода практичних радова активира ученика у потпуности, јер обухвата посматрање, мишљење и праксу, интензивније делује на формирање позитивног односа према раду, на мотивацију, интересовања и вредновање рада (експеримент, практичне активности, вежбања).

Методe активне наставe - Најефикаснији начини реализације наставних програма јесу оне методе у настави које ученика стављају у адекватну активну позицију у процесу стицања знања, стварају ситуације учења у којима ће доћи до изражаја различите активности ученика које омогућавају различите начине учења. Због тога се користе различите методе учења кроз фронтални, групни и индивидуални рад, диференцирану, индивидуализовану, тимску наставу и рад у паровима; *вербалне дијалошке методе* које кроз дискусију и рад са текстом упознају ученика са наставним садржајем; *методе демонстрације и практично приказивање* кроз симулацију реалне ситуације и проблема; *партиципативне методе учења* које поред стицања знања омогућавају развој способности и вештина, а посебно доприносе развоју когнитивних процеса, захваљујући вршењу одређених радњи; решавање проблемских ситуација које доводе до когнитивног конфликта; *кооперативне методе* које омогућавају социјалне активности на заједничким задацима, велики степен личног ангажовања и сналажење у социјалном контексту; *интерактивне методе*, од рада у пару до тимског рада, што омогућује разне облике социјалне партиципације и обогаћивање сопственог искуства кроз размену са другима; *амбијеталне методе* које омогућују најадекватнији простор за упознавање свега што нас окружује; *радионица* као најживотнија ситуација, која је изузетно погодна и ненаметљива форма учења; и друге (аналитичко-синтетичка, хеуристичка, студије случаја).

4.8. НАСТАВНА СРЕДСТВА

Наставна средства су органски везана за савремено конципиране наставне програме, савремено конципирање наставе и у функцији су оптималне реализације образовно - васпитних задатака. Постоје више класификација наставних средстава, а овде је дата једна од њих.

1. **Вербална наставна средства** (жива и изговорена реч - говор и репродукована реч и говор).
2. **Текстуално наставно-средствена средства** (одговарајући штампани и посебно писани текстови из различитих области људског стваралаштва).
3. **Визуелно наставна средства** (сва она средства која се у току наставног процеса примају - опажају чулом вида: - предмети, фотографије, дијаслике, цртежи, карте, схеме, графикони, дијаграми, симболи итд.).
4. **Аудитивна наставна средства** (сва она средства која примамо помоћу чула слуха изузев говора и то: разни шумови у природи и акцетичне појаве, музички и тонски ефекти, разни звучни ефекти, репродуковани - вештачки и природни ефекти итд.).
5. **Аудиовизуелна наставна средства** постављају синтезу елемената аудитивних и визуелних средстава.

6. **Мануелна наставна средства** чине посебну групу средстава. Она служе за извођење разноврсних радних операција, захвата: - разноврсни инструменти, апарати, предмети, материјали и др.

7. **Експериментална и демонстрациона наставна средства.** Овде спадају сва средства која обезбеђују извођење експеримената и демонстрација.

8. **Помоћно-техничка наставна средства** омогућавају успешну примену осталих, главних наставних средстава. Разноврсна су и многобројна као на пример: разноврсне табле, столице, апликатори, апарати, показивачи и др. (рачунар, пројектор, флип чарт табла, скенер, штампач, лабораторијско посуђе, медицинска опрема, опрема у козметичком и фризерском салону...).

Сва наставна средства која наставник жели да примени или употреби на часу, морају бити технички исправна, а њихова примена потпуно безбедна у односу на наставнике и ученике.

4.9. ВРЕДНОВАЊЕ РАДА И НАПРЕДОВАЊА УЧЕНИКА

Оцењивање и праћење је један од најзначајнијих домена школског рада наставника и живота ученика, оцене утичу на однос ученика према настави и школи уопште, али и на однос окружења према њему и као такво представља део школске традиције. Праћење и оцењивање као саставни део наставе и учења, усмерено је на начин да буде у најбољем интересу детета и у његову корист, а читав школски колектив има задатак да покреће заједничке акције усмерене ка заједничком циљу – унапређењу квалитета наставног и образовно-васпитног процеса.

Оцена је скуп дидактичких избора о образовању, знању, подучавању, учењу и између којих постоји парадигматско слагање. Улоге оцењивања и праћења из угла наставника су:

- 1) праћење образовно-васпитног рада и развоја ученика;
- 2) организовање истраживања и размена у школи – иницирање промена у парадигматском посматрању сврхе и функције;
- 3) пружање подршке наставницима у унапређивању праксе. Оцењују се мерљиви продукти школског учења – постигнућа (различити нивои и врсте знања) и елементи процеса учења – труд, напредак, залагање, активност.

Прате се и оцењују формални облици (често издвојени из наставе): писани и усмени испити, посматрање извођења активности, оцењивање продуката ученичког рада, домаћи задаци и мање формални облици (уграђене активности у самој настави, самооцењивање, вршњачко оцењивање).

Функције оцењивања у односу на ученике су извештајна (информативна), инструктивна (развојна, педагошка), мотивациона (психолошка), евалуативна (оствареност исхода), социјална, а у односу на наставника и наставу су информативна, аналитичка и евалуативна, развојна (корективна и иновативна). Ученици освешћују своја знања и постижу контролу над сопственим учењем, наставници одређују којим ученицима ће бити потребно више подршке и прилагођавање наставе, пружа се помоћ наставницима у усмеравању и ефикаснијем планирању наставе, мењању и усавршавању наставне праксе, систематично се прати напредак ученика и идентификују потенцијалне потешкоће, транспарентност – стиче се увид у рад и напредак сваког детета.

Врсте оцењивања у односу на функцију, дефинисане *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању* су сумативно и формативно оцењивање. Сумативно оцењивање даје слику о томе колико је ученик до сада научио, односно шта зна, разуме и може да уради и представља показатељ и доказ о постигнутим знањима и нивоу стручне спреме. Формативно оцењивање обликује, усмерава и води процес учења и помаже наставнику да одлучи шта и како ученик даље може учити. Ове две функције учења су комплементарне и међусобно се надопуњују. Прате се и оцењују исходи/постигнућа (различити нивои, врсте знања и аспекти развоја), различити аспекти процеса учења (залагање, труд, активност, сарадња) и напредак у учењу. Тежи се достизању ипсативне мере у оцењивању (да ученик свој напредак и резултат пореди сам са собом, односу на своје претходне резултате и у складу са дефинисаним циљевима учења, најпожељније са сопственим циљевима учења).

Оцењивање у складу са Законом, у првом разреду се врши описно за све предмете (за изборне: истиче се, добар, задовољава). Поред сумативног оцењивања у каснијим разредима врши се описно, аналитичко оцењивање, које исказује:

- 1) *опис и ниво ученичког достигнућа* (знања, вештине, способности, ставове, интересовања које је ученик развио у односу на постављене циљеве и исходе учења
- 2) *осврт на могућности и залагање ученика, интересовања, пажњу, активност* – опис ангажовања у настави
- 3) *сугестије за даљи рад, спецификовање даљих корака у учењу* (функционална оцена која јасно сугерише шта и како ученик треба даље да учи).

Оцена треба да буде разрађена, јасна и информативна (разумљива свим актерима), конкретна, у позитивном тону (наглашава успехе и јаке стране ученика), садржи коментаре о понашању и залагању, указује на понашање и резултате, сугерише и спецификује пожељну промену (не критикује личност детета). Потребно је упознати ученике са критеријумима оцењивања на почетку школске године.

Оцењивање изборних предмета – грађанско васпитање и верска настава описују се описно. Ученик који похађа грађанско васпитање може бити оцењен у категоријама

„успешан“ и „веома успешан“. Ученик који похађа верску наставу, може бити оцењен у категоријама „истиче се“, „успешан“ и „задовољава“.

Ученици се почетком школске године обавештавају да се владање ученика оцењује бројчано у току оба полугодишта, а закључује на крају првог и другог полугодишта и да оцена утиче на општи успех. Упознају се са критеријумима оцењивања владања: редовност похађања наставе и извршавања школских обавеза, понашање ученика у складу са *Правилником о правима, обавезама и одговорностима ученика* (понашање у односу на друге ученике, запослене у школи, школску имовину). Приликом оцењивања владања, сагледава се личност и понашање ученика у целини. Оцене из владања су: примерно (5); врло добро (4); добро (3); довољно (2); незадовољавајуће (1).

Ученику који неоправдано изостаје са наставе смањује се оцена из владања на крају првог или другог полугодишта, уколико након благовремено предузетих мера и активности појачаног васпитног рада и обавештавања родитеља, односно старатеља ученика није дошло до позитивне промене у понашању ученика и то:

- врло добро (4) добија ученик који је са наставе неоправдано изостајао од 5 до 8 часова;
- добро (3) - неоправдано изостајање од 9 до 16 часова;
- довољно (2) - неоправдано изостајање од 17 до 25 часова;
- незадовољавајуће (1) - неоправдано изостајање са наставе 26 и више часова.

5. ПРОГРАМ РАДА ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА

Савремени начин живота све већем броју родитеља намеће потребу збрињавања детета млађег школског узраста који након редовне наставе одлазе кући и без надзора проводе време до повратка родитеља. Самостални боравак код куће, често излаже дете бројним опасностима, а страх и брига родитеља за дете намећу потребу за организованом бригом о њему.

Продужени дневни рад у школи пре или након редовне наставе – ПРОДУЖЕНИ БОРАВАК, један је од модела којим се могу квалитетно и конструктивно решити проблем заполених родитеља и перманентно иновирати ваннаставне активности. Нова улога школе на тај начин ће бити максимално и рационално искоришћена, јер пружа небројене могућности деловања у сврху правилног раста и развоја сваког детета. Ученици у продуженом боравку имају своје учитеље и учioniцу са простором за организовање вишеструких активности.

Постоје у потпуности обезбеђени услови за боравак ученика првог и другог разреда у ваннаставном времену. Учитељи праве распоред и организују активности у складу са интересовањима, потребама и жељама ученика.

План рада продуженог боравка је саставни део Годишњег плана рада школе.

ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА У ПРОДУЖЕНОМ БОРАВКУ

- Обезбеђивање добробити и подршка општем развоју ученика;
- Обезбеђивање безбедног окружења, развијање ненасилне комуникације и успостављање нулте толеранције према насиљу;
- Развијање и практиковање здравих стилова живота;
- Развијање свести о одржању животне средине;
- Развијање међупредметних компетенција;
- Развијање осећаја солидарности, разумевања и садрадње са другима;
- Развој толеранције и уважавање различитости;
- Подршка у целовитом развоју деце, унапређивање социјално-емоционалног развоја ученика;
- Пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика у складу са њиховим могућностима и потребама.

ЗАДАЦИ ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА

- Васпитање и образовање ученика,
- Предузимање превентивних мера ради очувања здравља ученика,
- Помагање у учењу и раду,
- Подстицање ученика на самостални рад и стицање радних навика,
- Развој социјалних и комуникацијских вештина ученика,
- Сарадња са родитељима,
- Сарадња са локалном заједницом (образовне, здравствене, културне и спортске установе).

ПОДАЦИ О РАДУ У ПРОДУЖЕНОМ БОРАВКУ

Продужени боравак: хомогене и хетерогене групе ученика 1. и 2. разреда.

Полазници: Ученици 1. и 2. разреда.

Величина групе: три групе од 25- 30 ученика.

Време организације рада: 07:30-16:00 часова. Боравак је организован у две смене, у зависности коју смену редовне наставе ученици похађају.

Образовно-васпитни рад: израда домаћих задатака и пружање додатне подршке.

Остали облици рада: организовано слободновреме, ваннаставне активности, рекреација, игре по слободном избору и друштвено- користан рад.

Исхрана: обезбеђена два obroka.

Кадровске потребе: учитељи разредне наставе ангажовани за рад у продуженом боравку.

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА У ПРОДУЖЕНОМ БОРАВКУ

Правилником о ближим условима организовања продуженог боравка прописано је да се сви облици и видови образовно- васпитног рада са ученицима организују у складу са наставним планом и програмом (план наставе и учења за први и други разред основне школе), школским програмом, развојним планом школе и годишњим планом рада школе. Образовно-васпитни рад у продуженом боравку се организује у школи пре или после

часова редовне наставе, у оквиру кога ученици имају један оброк, самосталан рад и низ различитих облика слободних активности.

САМОСТАЛАН РАД УЧЕНИКА

- плански организован начин учења,
- довршавање и израда домаћих задатака постављених на часовима редовне наставе,
- обавезе које у школама са полудневном организацијом рада углавном обавља код куће,
- самостални задаци и радови које ученици, на основу непосредног посматрања обављају, који представљају припрему за часове обраде нових наставних садржаја,
- упознавање ученика са методама и техникама рационалног учења, коришћење уџбеника и литературе, оспособљавање за издвајање битног од споредног, коришћење слика и других графичких прилога, прављење белешки,
- праћење одређених тешкоћа у процесу решавања задатака и тако утврдити узроке неуспеха ученика из појединих наставних подручја,
- оспособљавати ученике да буду што самосталнији у процесу решавања задатака
- индивидуална помоћ појединим ученицима: подстицање, усмеравање и давање допунских објашњења,
- оспособљавње ученика за самообразовање,
- сарадња наставника у боравку и наставника у настави
- однос ученика према раду,
- разматрање рада и постигнутих резултата у учењу и дисциплини.

Практични задаци самосталног рада:

- читање обавезне школске и домаће лектире
- решавање задатака из математике
- читање дечјих листова и часописа
- коришћење правописа, лексикона, енциклопедија
- гледање и слушање позоришних представа, као и телевизијских емисија
- посета културно-просветних установа, историјских и других значајних или знаменитих објеката

- праћење изложби и учешће на манифестацијама
- учешће у хуманитарним и другим друштвено-корисним акцијама еколошког значаја.

АКТИВНОСТИ У СЛОБОДНОМ ВРЕМЕНУ

- програмирање активности на основу интересовања ученика и могућности објеката
- омогућавање ученицима да се сами опредељују за активности којима се желе бавити у слободном времену и у којима могу изразити своје специфичне потребе и интересовања
- стварање могућности за здраву, ведру и пријатну атмосферу
- подстицати потребе, не само у току продуженог боравка, већ и у животу уопште.

Активности у оквиру слободног времена су:

1. физичко-рекреативне, спортске
2. друштвено-корисне
3. друштвено-забавне и културне
4. здравствено-хигијенске
5. посебни васпитно-образовни програми и то:

- реализација дела садржаја забавно-рекреативног карактера из редовног програма васпитног рада,
- реализација кратких програма који нису раније планирани али по свом карактеру могу бити садржаји васпитног рада,
- програми еколошке културе,
- школа хуманости,
- социјално-емоционалне играонице и радионице,
- ликовна колонија,
- играоница кола, народних игара и плеса.

Физичко-рекреативне и спортске активности:

- јутарње вежбе

- активни одмор 15-20 минута
- излети
- теренске игрице: бацање лоптице у вис, даљ; гађање непокретног и покретног циља; прескакање препрека; прескакање канапа; гађање чуњева; пробијање круга; разноврсне забавно-рекреативне игре, децје игре са певањем и друге активности за које су ученици заинтересовани.

Друштвено-забавне и културне активности:

- прославе приликом пригодних празника и других манифестација
- друштвене игре, разне стваралачке забавне игре
- излагање ликовних радова, уређивање зидних новина и паноа, припремање радова за школски лист
- учење модерних и народних игара
- слушање музике и гледање цртаних, документарних и играних филмова
- свирање на децјим музичким инструментима
- такмичење у читању, рецитовању, певању песама, драматизацији
- избор најбољих играча, плесача и парова
- рођенданске забаве
- лепо понашање
- радионице осећања
- социјално-емоционалне радионице и играонице.

Друштвено-корисне активности:

- хигијенско и естетско уређење просторија боравка
- израда мање сложених дидактичких материјала
- сакупљање плодова и семена различитог биља за разредне збирке
- извођење огледа – клијање семена
- израда разних предмета од пластелина, картона
- ручни радови

Здравствено хигијенске активности

- одржавање личне хигијене и здравља (прање руку пре и после оброка, прање зуба, коришћење прибора за личну хигијену: четкице, пасте за зубе, сапуна, тоалет папира)
- стицање основних знања о исхрани и здрављу (правилна исхрана, улога разноврсне хране за правилан рад и развој, значај физичко-рекреативних активности за побољшање здравља и физички развој)
- стицање основних знања о условима раста и развоја организма и правилног држања тела.

6. ПРОГРАМ ДОПУНСКОГ, ДОДАТНОГ И ПРИПРЕМНОГ РАДА

Поред редовне наставе, у школи се остварују и остали обавезни облици васпитно-образовног рада у сваком разреду.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ: Циљ организовања допунске наставе је овладавање исходима и савладавање наставних садржаја код ученика који имају потешкоће у савладавању током часова редовне наставе. Програми допунске наставе се раде према задужењима наставника у оквиру четрдесеточасовне радне недеље и специфичним потребама конкретних ученика и одељења у којима наставници држе наставу.

Задаци:

- идентификовање ученика којима је потребан допунски рад утврђивање узрока за теже савладавање градива;
- конкретизовање програмских садржаја у којима ученици не постижу добре резултате;
- усклађује исхода, садржаја и активности са потребама и могућностима ученика за које се организује допунски рад;
- пружање додатне помоћи ученицима како би се лакше уклопили у редовну наставу и праћење њиховог напредовања.

Допунска настава се организује током читаве наставне године са ученицима свих разреда и прилагођава се њиховим потребама. Конкретни садржаји, начини и поступци остваривања планирају се током школске године у зависности од потреба и карактеристика ученика, у сарадњи између предметног наставника, одељењског старешине, педагога, психолога и родитеља уколико је потребно. Организује се рад са појединцима, групама из истог одељења, мешовитим групама или целим одељењима, према процени и потребама. Састав група и ученика одређених за допунску наставу није сталан током године. При одређивању термина води се рачуна о просторним, материјалним и организационим могућностима школе, као и о томе које време најбоље одговара ученицима и наставницима, а посебно ученицима путницима.

Евиденцију о раду и напредовању ученика наставник води у електронском дневнику и својој педагошкој свесци.

Избор ученика који ће бити обухваћен допунском наставом претходи идентификовању узрока и тешкоћама у савладавању наставног садржаја. У допунском раду избор метода, поступака, обима обраде садржаја, као и временско трајање, обим и обухваћеност ученика,

зависе пре свега од индивидуалних карактеристика и могућности ученика укључених у овај рад и узрока заостајања у савладавању наставног садржаја. Допунска настава организује се током целе школске године, односно одмах када се уче тешкоће појединих ученика у савладавању програмских садржаја. Када престане потреба за допунском наставом, ученике прилагодити наставу кроз диференцирање редовне наставе. Садржаји који се обрађују на допунској настави идентични су садржајима обрађеним на редовној настави.

Најважније је да се редовно преузимају све педагошке мере ради спречавања неуспеха. Категорије ученика обухваћени допунском наставом с обзиром на узроке тешкоћа у савладавању наставних садржаја су следеће:

- ✓ ученици који перманентно и тешко савладавају наставно градиво
- ✓ ученици који су због болести, породичних и других оправданих разлога дуже одсуствовали са наставе;
- ✓ ученици који у довољној мери не познају језик на коме се одвија настава;
- ✓ ученици који у току наставне године више пута у континуитету добију негативну оцену из неког предмета, а посебно ако су из тог предмета у предходном разреду показали недовољан успех или ишли на поправни испит;
- ✓ ученици који долазе из других школа, република где се програми разликују;
- ✓ ученици који су похађали наставу у иностранству.

Потреба за допунским радом утврђује се у току школске године, када се испоље тешкоће и заостајање код појединих ученика у савладавању програмских садржаја.

Приликом планирања допунске наставе води се рачуна о следећем:

- један ученик, који заостаје у савладавању садржаја из више предмета може бити укључен у допунски рад истовремено, само из два предмета;
- допунски рад треба организовати са групом ученика или са појединим ученицима, а број ученика у групи не треба да буде већи од 10 и зависи од узрока заостајања ученика и природе садржаја наставног програма;
- група ученика за допунски рад може се образовати у оквиру једног одељења или у оквиру једног разреда;
- групе, по правилу, треба да обухватају оне ученике који имају исте проблеме и тешкоће у савладавању садржаја неких предмета;
- састав појединих група не треба да буде сталан у току читаве године, будући да неки ученици који отклоне пропусте које су имали у праћењу напуштају их, али да се у њих укључују неки нови ученици;
- оријентационо планирати садржаје за сваког ученика и за сваку групу, водећи рачуна при томе да се допунска настава може одржавати у оквиру једног или два часа недељно.

У избору ученика и организацији допунске наставе учествују: предметни наставник, одељењски старешина, психолошко-педагошка слижба школе, родитељ.

Допунска настава се реализује у млађим разредима за предмете српски језик и математика, а у старијим разредима за све предмете по предвиђеном броју часова у расподели задужења наставника у оквиру четрдесеточасовне радне недеље. При организовању допунске наставе поштују се јасна педагошка опредељења приликом избора ученика за допунску наставу. Како организација рада не може бити као у редовној настави треба одредити место извођења – мање групе у учионицама.

ПРИПРЕМНА НАСТАВА

Разредни испит полаже ученик који из оправданих разлога није присуствовао настави више од једне трећине укупног годишњег броја часова, а оцењивањем се утврди да није савладао садржаје наставног плана и програма. Ученици полажу разредни испит из предмета из кога није организована настава најмање за једну трећину укупног годишњег броја часова наставе. Разредни испит полаже се у јунском и августовском испитном року .

Поправни испит полаже ученик који на крају другог полугодишта или на разредном испиту има до две недовољне оцене из обавезних предмета. Ученик полаже поправни испит у августовском, а ученик завршног разреда у јунском и августовском испитном року. Редован ученик се упућује да понавља разред када на крају другог полугодишта има најмање 3 негативне оцене из обавезних предмета, када не приступи полагању разредног, односно поправног испита или га не положи. Ученик завршног разреда који не положи поправни испит, завршава започето образовање у истој школи у својству ванредног ученика полагањем испита, уз обавезу плаћања накнаде стварних трошкова које утврди школа.

Припремна настава ће се на месец дана пре краја школске године организовати за ученике који полажу разредни испит из предмета за који у току школске године није била извођена настава више од 1/3 годишњег броја часова. За ове ученике припремни рад ће се организовати у трајању од 20% од годишњег броја часова наставе предмета из којих се полаже разредни испит.

Припремна настава се организује по завршетку школске године за све ученике који су упућени на полагање поправних испита од стране предметних наставника. Припремна настава ће се организовати по групама од најмање десет ученика у трајању од 10% годишњег фонда часова наставе предмета из којих се полаже поправни испит. У том случају ће предметни наставници почетком јуна, на нивоу стручних актива утврдити кључне планске садржаје и извршити реализацију припремне наставе, избор адекватних метода и облика рада и утврдити методологију праћења ефеката припремне наставе.

Припремна настава се реализује и за ученике завршног осмог разреда, а у циљу добре припремљености ученика за полагање завршног испита. Завршни испит полаже се из

предмета српски језик и књижевност, математика и изабрани предмет (ученици бирају да полажу један предмет од следећих: биологија, географија, историја, физика, хемија).

Припремна настава ће се извести у четвртном тромесечју за ученике завршних разреда , а за остале ученике крајем јуна према утврђеном распореду.

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ организовања додатне наставе је омогућавање ученицима који имају шире интересовање за поједине предмете или брже остварују исходе и савладавају садржаје да прошире и обогате своја знања и вештине из тих наставних области и предмета, као и подстицање на самостални рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења и решавања проблема.

Задаци:

- задовољавање индивидуалних особености ученика – склоности, интересовања, способности за учење;
- подстицање индивидуалног развоја ученика (адекватног темпа), пре свега њихових интелектуалних карактеристика, што омогућава брже напредовање ученика;
- проширивање и продубљивање обима и садржаја појединих предмета за које ученици показују интересовања и способности;
- груписање ученика према способностима и интересовањима чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада;
- идентификовање обдарених и талентованих ученика.

Садржаји додатне наставе полазе од редовног плана и програма, али се сходно потребама и интересовањима ученика, проширују, продубљују и допуњују новим садржајима одређених наука, и као такви важе само за ученике обухваћене овим обликом рада. Самим тим, садржаји додатне наставе су индивидуализовани, како у односу на ученика, тако и у односу на наставника.

Додатном наставом треба обухватити ученике који постижу изузетне резултате у савладавању садржаја програма, који показују интересовање за проширивање и продубљивање знања и вештина и који су обдарени и талентовани за одређене области предмета. Један ученик се по правилу, може укључити у додатну наставу само из једне наставне области, односно предмета. Међутим, уколико ученик постиже изузетне резултате из више наставних области, односно предмета може бити укључен у додатну наставу из два предмета ако они припадају сродној групи. Ученици који су обухваћени додатном

наставом из једне наставне области, односно предмета могу бити ангажовани у раду једне секције, научне групе...

Одељењски старешина, предметни наставник, педагошко-психолошка служба школе, одељењска заједница ученика школе, предлажу ученике за укључивање у додатну наставу. Уочавање потенцијално даровитих ученика у овој области остварује се непосредним праћењем од стране наставника разредне и предметне наставе, анализом радова ученика и остварених резултата на смотрема, такмичењима, интервјуисањем ученика и родитеља и применом одређених инструмената од стране школског педагога, психолога.

За додатни рад опредељују се ученици од 4. до 8. разреда изнадпросечних способности и посебних интересовања, односно за проширивање и продубљивање знања из свих или само појединих тематско-програмских подручја редовне наставе и изводи се један час недељно током целе школске године. То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост испољавају већ у 1., 2. и 3. разреду. Изузетно је значајно да се одржи динамика додатног рада док се у потпуности не реализује утврђени програм. Уколико се, изузетно, додатни рад организује само у једном делу наставне године, пожељно је да се са таквим радом настави и да се ти ученици подстичу на самосталан рад путем других форми рада (нпр. повећана индивидуализација рада у редовној настави, слободне активности, секције и сл.).

Додатна настава се организује током читаве наставне године, а појачано у време такмичења из предмета за која су ученици заинтересовани. Садржаји, начини и поступци остваривања планирају се током године у зависности од интересовања ученика и календара такмичења уколико су ученици заинтересовани и за њих. Организује се рад са појединцима, групама из истог одељења, мешовитим групама или целим одељењима, према процени, потребама и интересовањима. Састав група и ученика одређених за додатну наставу не мора бити сталан током године. При одређивању термина води се рачуна о просторним, материјалним и организационим могућностима школе, као и о томе које време најбоље одговара ученицима и наставницима, а посебно ученицима путницима. Евиденцију о раду наставник води у електронском дневнику и својој педагошкој свесци.

Наставник треба да упућује ученике да самостално испитују разне појаве, да се служе литературом, приручницима, алатима и инструментима, као и да сачине записнике, анализе, закључке и сл. Прати напредак и евидентира развој ученика, усавршава утврђене програме, открива нове могућности и индивидуализације рада (проблемски задаци, истраживачки радови, коришћење различитих извора знања), обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (конкурси, смотре, такмичења). Ученике који се посебно истичу у додатном раду треба додатно и стимулисати, кроз похвале, награде, стипендије за даље школовање, упис у одговарајућу средњу школу...

7. ПРОГРАМ РАДА ТИМА ЗА КУЛТУРНУ И ЈАВНУ ДЕЛАТНОСТ

Циљеви: У циљу афирмације културно-уметничког стваралаштва ученика и активног присуства школе у културном животу друштвене средине, школа у пригодним приликама, јавно наступа у активностима заједнице и при различитим културним и јавним трибинама, где манифестује постигнућа ученика и доприносе културном животу средине. Носилац активности на овом послу су секције и то: музичка, рецитаторска, ликовна, литерарна, драмска, новинарска, шаховска. Ради се на реализацији садржаја који афирмишу дечја права, дечје стваралаштво, активности које промовишу дух заједништва, дружења, сарадње, дељења, дружење деце из школе и вртића, спортске и хуманитарне акције; циљ да доприносе подизању опште и уметничке културе ученика и друштвене средине.

Области рада:

I ОРГАНИЗАЦИОНО – ТЕХНИЧКЕ ПРИПРЕМЕ

- а) Конституисање комисије и израда плана рада
- б) Договор о обележавању Дечје недеље
- в) У сусрет Новој години... Договор о прослави Нове године, Божића
- г) Договор око реализације прославе школске славе Светог Саве: *Припреме прославе школске славе Св. Саве
- *Договор о начину обележавања Сретења (15. II), јануар
- д) Договор о прослави Дана школе, април
- ђ) Договор о организовању свечане доделе диплома ученицима осмог разреда, мај

II КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ

- **ОРГАНИЗОВАЊЕ ШКОЛСКИХ ПРИРЕДБИ И СВЕЧАНОСТИ У УСТАНОВИ**
- **ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ЗНАЧАЈНИХ ДАТУМА У УСТАНОВИ И ИЗВАН УСТАНОВЕ**
- **ТЕМАТСКЕ ИЗЛОЖБЕ УЧЕНИЧКИХ РАДОВА У ХОЛУ ШКОЛЕ И У ДРУГИМ ИНСТИТУЦИЈАМА**

III ОРГАНИЗАЦИЈА ПОСЕТА, СМОТРИ, КЊИЖЕВНИХ СУСРЕТА, ФЕСТИВАЛА И ИЗЛЕТА ВАН ШКОЛЕ

- Сајам књига
- Вуков сабор
- Смотра рецитатора и драмских дружина
- Посете позоришним представама
- Учешће на књижевним и песничким сусретима (Градска библиотека, Културни центар и посета оваквих и сличних манифестација у другим градовима)

- Посета библиотеци и учешће у библиотечким активностима* Учешће у прославама на локалном нивоу
- Сарадња са локалним средствима информисања (учешће у емисијама за децу и др.), сарадња са Црвеним крстом Лајковац, Домом здравља Лајковац, Дечјим вртићем „Лептирић” Лајковац, Храмом светог Димитрија у Лајковцу.

IV ЕВАЛУАЦИЈА РАДА ТКЈД

Разматрање извештаја о раду ТКЈД изрда извештаја и фото албума, филмова, писање чланака за школски сајт.

Сарадња са писаним и електронским медијима на популаризовању рада.

Носиоци посла ТКЈД: вође секција, директор, ПП служба, Тим за уређење школског сајта, представници локалних институција;

Циљна група (са киме се ради): а) Чланови ТКЈД, вође секција, директор, ПП служба, Комисија за уређење школског сајта, представници локалних институција;

Очекивани ефекти плана и предлог критеријума успешности:

Добар акциони план којим се унапређују програми културних и друштвених активности и методе повезивања школе и друштвене средине. Организовано учешће ученика, наставника и школе, родитеља као целине у културном и друштвеном животу средине

- (шест редовних састанака тима)

8. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенцији насиља, наркоманије, малолетничке деликвенције, школа оквиру школског програма реализује и програм школског спорта.

Овим програмом обухваћени су сви ученици од првог до осмог разреда и прилагођени узрасту ученика, полу, физичким предизпозицијама, интересовању и др.

У зависности од располагања одређеним објектима и опремом, стручним кадром, односно програма физичке активности ученика, сарадњи са родитељима и локалном самоуправом, програм школског спорта чине све актере заинтересоване за добробит деце.

Свим ученицима без обзира на пол, узраст, способности и друге разлике, треба омогућити учествовање и уживање у разним спортским активностима. Школа је дужна да омогући и организује недељу школског спорта најмање једном у току полугодишта, као и трку за „Срећније детињство“.

Спортске активности које ће бити обухваћене у нашој школи, бирају се према тренутним расположивим могућностима наше школе. Централна школа у Лајковцу има још десет издвојених одељења, од тога Бајевац и Боговађа са потпуним осмогодишњим образовањем. Мање - више услови рада у свим школама су исти или слични, сем централне школе где су доста повољнији, где ученици користе у пуном капацитету спортску халу.

Садржај спортских активности од првог до четвртог разреда заснивао би се на: игри између "две и четири ватре", "малом" фудбалу, стоном тенису, пливању, скијању и у случају нових спортских садржаја. Спортске активности у игри између "две и четири ватре", "малом" фудбалу и стоном тенису реализовале би се у школи или месној заједници.

Програм пливања реализовао би се на летњем распусту (одлазак на море, реке, језера, базене и сл.). Затворени базен се користи током целе године за обуку ученика за све водене спорове. Мини пич терен се користи за активности ученика који се баве фудбалом и другим активностима.

Програм скијања реализовао би се у оквиру рекреативне наставе током зимског периода или организованог скијања. У свим овим активностима неопходна је сарадња са управом школе, колегама, родитељима, спортским клубовима и удружењима, локалном самоуправом, а све у циљу побољшања и унапређења спортских активности, као и изналажењу нових садржаја.

Када су у питању виши разреди од петог до осмог разреда садржај спортских активности би се реализовали и то у следећим спортовима: одбојци, кошарци, "малом" фудбалу, стоном тенису, пливању, скијању и у случају нових спортских садржаја. Свим овим спортским активностима бавили би се подједнако и девојчице и дечаки с тим што би се главни акценат ставио на децу чија је спортка активност слаба или никаква, односно обратити пажњу на децу са посебним потребама. Када су у питању спортске игре одбојка, кошарка, "мали" фудбал, ту се поред школе требају ангажовати и спортски клубови. Програм пливања и скијања био би исти као и код млађих разреда.

Како би овај програм заживео и био успешно спроведен неопходна је помоћ свих актера, од школе, колега, родитеља, спортских клубова и организација, као и локалне самоуправе, месне заједнице и сл. Уколико се укаже потреба, интересовање деце и слично организовали би се нови спортски садржаји, односно постојећи унапредили и побољшали. Посете важним спортским догађајима, правилно информисање и друге активности промоције и развоја школског спорта, доприносе да све ово заокружи и постигну што већи ефекти код саме деце како би се они осећали срећнији, здравији, заинтересованији и уживали у свему овоме.

9. ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

9.1. ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

Ваннаставне активности представљају организовани део школског рада и живота који се одвија ван оквира редовне наставе, али су уско повезане и остварују васпитно-образовне циљеве школе. Представљају важан аспект васпитно-образовног рада, јер омогућавају ученицима да слободно изразе своја интересовања, развијају таленте и стичу знања, вештине, умења и навике који надопуњују и проширују садржаје редовне наставе, на које се ослањају.

У складу са савременим образовно-васпитним приступима и методологијом, ваннаставне активности се дефинишу као структуриране и плански вођене активности које доприносе свеукупном развоју личности ученика, подстичући их на самосталност, самоактивност, креативност, истраживање, грађанску одговорност и учествовање у животу и раду школе и друштвене средине, хуманост и алтруизам, уважавајући правила заједнице и различитости у њој.

Ваннаставне активности нису обавезне, али су од изузетног значаја јер доприносе стварању подстицајног школског окружења и позитивније школске климе, умрежавању и повезивању свих актера школског рада и живота, у којима се сваки ученик по правилу осећа прихваћено, мотивисано и оснажено да допринесе заједници којој припада, као и да развија сопствене потенцијале, сходно и у складу са сопственим могућностима.

Бројне ваннаставне и ваншколске активности се реализују путем:

- А) ученичких организација (као одељењски, разредни и школски колективи)
- Б) заједница (као одељењски, разредни и школски колективи)
- В) слободних активности (секције, групе, активи, кружиоци).

Подразумевају реализацију активности кроз радионичарски рад, секције, клубове, пројекте и акције из различитих области, попут спорта, уметности, науке, технике, екологије и друштвеног ангажовања. Учешћем и деловањем у оквиру ових активности ученици уче и стичу навику квалитетног провођења слободног времена, развијају тимски дух и заједништво, развијају социјалне вештине и емоционалну интелигенцију и свеукупно доприноси се развоју позитивног односа према школи и заједници, што се може последично и позитивно одразити на позитивнији академски успех ученика и однос према учењу, школи и радним обавезама.

Више сродних колектива могу да чине клубове (клуб младих техничара), друштва (културно-уметничко друштво, спортско друштво школе), ученичке задруге или организације (Покрет младих горана, Савез извиђача).

ВРСТЕ И ОБЛИЦИ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Ваннаставне активности остварујемо кроз:

- часове одљењског старешине;
- секције;
- ученичке организације;
- друштвено користан рад;
- рад по посебним програмима – допунски образовно- васпитни рад, додатни васпитно – образовни рад, корективно педагошки рад;
- неформални облици васпитно – образовног рада

Ваннаставне активности не подразумевају само проширивање и продубљивање знања ученика из одређених области, већ су то активности чији је задатак утицај на психофизички развој детета.

АКТИВНОСТИ:

- учествовање ученика у стварању школске свакодневнице, друштвеног живота у школи, васпитања у духу самосталности и одговорности;
- одржавање добрих односа међу ученицима;
- помоћ ученицима у остваривању заједничких циљева;
- организовање целодневних спортских и културно – уметничких дружења ученика, родитеља и наставника;
- активно учествовање у спортском дану – организација кроса за ученике основне школе, бициклијада;
- посете позоришној, музичкој представи и изложбама – сарадња са Културним центром Лајковца;
- сарадња са музичком школом „Живорад Грбић“ Ваљево, одељење у Лајковцу.
- гостовања на РТВ „Пруга“;
- сарадња са „ГЕМ“ телевизијом Лазаревац;
- упознавање са културним и историјским знаменитостима свог окружења;
- посете сајмовима;
- организовање ликовне изложбе ученика;
- драматизација одабраних текстова;
- организовање и учешће у радионицама о дечјим правима, насилништву, болесима зависности, ненасилној комуникацији, превенцији дискриминације, родној једнакости и дугим актуелним темама;
- израда тематских панона;
- посете градској библиотеци (колективно учлањење ученика првог разреда, учествовање у драмској секцији градске библиотеке „Харалапије и другари“);
- учествовање на ликовним и литерарним јавним скуповима и конкурсима;
- учествовање на школским приредбама;
- наступи хора;

- организовање јавних часова и трибина за ученике, наставнике и родитеље;
- активно учествовање у хуманитарним акцијама (сарадња са Црвеним крстом Лајковца);
- посете установама и институцијама везаним за заштиту животне средине (Планинарско друштво „Ђира“ Лајковац, еколошки покрет „CASTRUM BROADARE“ Телије)
- учешће на уређењу и одржавање школског простора;
- израда наставних средстава;
- прикупљање књига за школску библиотеку;
- организовање смотре рецитатора;
- активно учествовање у свечаностима поводом прославе Светог Саве, Дана школе и других пригодних манифестација (сарадња са Црквеном општином);
- изложбе ученичких радова;
- планирање и извођење акција – аукције дечјих радова, вашар дечјег стваралаштва;
- организовање смотри, фестивала, тематских дружења.

Веома важан задатак је побољшати мотивацију наставника и ученика у наставном процесу и ваннаставним активностима.

Циљ програма:

Пружити и омогућити ученицима прилике да кроз ваннаставне активности развијају личне, социјалне, уметничке, спортске и радне вештине, негујући заједништво и тимски дух, радозналост, креативност, иницијативност, одговорност, као и активно учествовање у животу школе и заједнице.

Задаци:

- ✓ Подстаћи ученике на активно и конструктивно коришћење слободног времена кроз различите садржаје ван редовне наставе;
- ✓ Развијати код ученика осећање припадности школског заједници, кроз неговање тимског духа;
- ✓ Неговати таленте и посебна интересовања ученика (уметничка, научна, спортска...)
- ✓ Унапредити социјалне, комуникационе, емоционалне вештине ученика;
- ✓ Подстаћи здраве стилове живота и физичку активност;
- ✓ Јачати свест о значају културне баштине, екологије и хуманитарног деловања.

Ученици у зависности од сопствених афинитета и интересовања могу бирати активности које су подељене у неколико области:

а) уметничко-креативне активности (ликовна секција, драмска секција, литерална секција, школски хор, креативне радионице – израда предмета, рециклажа, програм тима за културну и јавну делатност...);

б) спортско-рекреативне активности (програм школског спорта и спортских активности, рекреативне игре и вежбе, планинарске активности, програм школских екскурзија и излета...);

в) научно-истраживачке активности (информатичка секција, еколошка секција, секције природних и друштвених наука, математички клуб, експерименти, слободне наставне активности...);

г) грађанске, хуманитарне активности (Ученички парламент, Подмладак Црвеног крста – волонтерски клуб, радионице о толеранцији, емпатији, ненасилној комуникацији, размена ученика, пројекат ERAMSUS+, пројекти у заједници...);

д) радно-техничке активности (школски врт, радионице практичних вештина, програм професионалне оријентације...).

Начини оставривања програма:

- Редовно организовање секција, часова одељењског старешине, слободних наставних активности (1-2 пута недељно);
- Учешће на такмичењима, смотрима, изложбама;
- Организација тематских дана и манифестација (Дан школе, Дечја недеља, Еко-дан, Недеља сећања и заједништва, обележавање значајних дана и догађаја у току школске године...);
- Реализација пројеката и ученичких иницијатива;
- Радионице и обуке за ученике и наставнике;
- Сарадња са локалном заједницом, културним и спортским институцијама.

Носиоци програма:

Наставници школе, ученици, родитељи, психолошко-педагошка служба школе и други стручни сарадници

Евалуација програма:

- Праћење утицаја учествовања у таквим активностима на ученичко понашање, мотивацију и успех.
- Анализа заинтересованости и учешћа ученика у ваннаставним активностима
- Анкетирање ученика и родитеља на крају школске године.
- Извештај о реализацији активности на крају школске године.

Годишњег плана рада тима за ваннаставне активности

У школској 2025/2026. години школа ће ученицима понудити додатне ваннаставне активности - школске клубове. Школски клубови су иницијатива настала из пројекта „**Подршка развоју вештина за 21. век**“ у који је школа укључена.

Школски клубови су вид ваннаставних активности којима се подржава квалитетна настава и рад у учионици тако што се ученицима омогућава садржајно и разноврсно окружење у коме они могу да развијају, на практичан и занимљив начин, предметне и међупредметне компетенције укључујући и кључне вештине за 21. век. Учешће ученика у раду клубова доприноси њиховом академском успеху, развоју критичког мишљења, социјалних и емоционалних вештина и самопоуздања.

У току школске 2025/26. године у понуди школе су три клуба:

- 1) **Клуб за учење**- Тим за ваннаставне активности планира и организује рад Клуба за учење који ће према исказаним потребама ученика пружати подршку ученицима у достизању планираних исхода (предметних и/или индивидуалних) из предмета: математика, биологија, физика, историја, географија, хемија, српски језик, страни језик итд.
- 2) **СТЕМ клуб** – У СТЕМ клубу ученици истражују научне садржаје на иновативан и занимљив начин. Кроз пројекте, експерименте и отворена питања, ученици уче како да мисле критички, планирају, мере, анализирају, али и како да сарађују, комуницирају и граде међусобно поверење. Задаци и проблеми блиски њиховом искуству и свакодневици чине активности у клубу смисленим и мотивишућим за ученичко ангажовање.
- 3) **Клуб за развој физичких и менталних вештина**

Након евалуације рада клубова и поновног испитивања интересовања ученика, у јануару/фебруару 2026. године биће донета одлука да ли ће трећи клуб, клуб за развој физичких и менталних вештина, наставити са радом или ће ове активности бити замењене другим (другим клубом).

За рад школских клубова задужен је **Тим за ваннаставне активности** (ВНА тим) кога чине:

- директор : Биљана Жујовић

- стручни сарадник: Александра Обрадовић

- координатор за ваннаставне активности (ВНА координатор): Верица Адамовић Тешић

- координатор Клуба за учење: Станица Милошевић

- координатор СТЕМ клуба : Марина Живковић

- координатор Клуба за развој физичких и менталних вештина : Јелена Радивојевић

По потреби, у рад Тима за ВНА ће се укључити секретар школе и шеф рачуноводства.

Задаци тима:

- Анализа људских, просторних, временских и материјалних могућности за спровођење активности клубова,

- Анализа образовних потреба и интересовања ученика (у сарадњи са Ученичким парламентом) за учешће у различитим клубовима,
- Доношење одлуке о понуди клубова који ће се спроводити у школи,
- Промоција клубова, информисање ученика и родитеља,
- Спровођење процеса пријављивања ученика (спровођење анкете),
- Организација и програмирање рада клубова (временска динамика активности, подела ученика у групе, место реализације, теме рада и начини реализације)
- Праћење реализације и прикупљање евиденције о реализованим активностима,
- Евалуација рада клубова и предлог мера за унапређивање ових активности.

План рада Тима за ваннаставне активности у школској 2025/2026. години

Активност	Исход	Време остваривања	Одговорне особе	Учесници	Показатељи остварености
Анализа ресурса за спровођење активности различитих клубова (ресурси: људски, просторни, временски, материјални)	Идентификовани су запослени који ће бити реализатори активности у клубовима; Изабран је простор у коме ће се реализовати клубови; Утврђене су могућности по питању материјалних средстава расположивих за рад клубова (уређење простора, набавка потрошних материјала итд.).	Октобар 2025. Јануар 2026.	Тим за ВНА	Наставници колектив	Извештај Тима за ВНА
Испитивање интересовања ученика за трећи клуб и избор трећег клуба	Донета одлука о трећем клубу који ће се реализовати, на основу усклађивања интересовања ученика са могућностима (ресурсима) школе.	Октобар 2025. Јануар/фебруар 2026.	Координатор Тима за ВНА	Ученички и парламентар	Извештај Тима и Ученичког парламента
Информисање ученика и	Ученицима и родитељима су	Октобар 2025.	Тим за ВНА	Одељење	Извештај Тима о реализованим

Активност	Исход	Време остваривања	Одговорне особе	Учесници	Показатељи остварености
родитеља о раду клубова	познати циљеви и начин рада у клубу.	Фебруар 2026.		старешине	активностима (родитељски састанци, инфо сесије, Viberгрупе, промотивни материјали итд.)
Анализа потреба/заинтересованости ученика за понуђене клубове (анкета/упитник о заинтересованости ученика)	Идентификоване су потребе/заинтересованост ученика за подршком из одређених предмета; Ученици који показују интересовање за СТЕМ клуб и клуб за развој физичких и менталних вештина су се пријавили за учешће; Донета одлука о величини и броју група у оквиру клубова.	Октобар 2025. Јануар/фебруар 2026.	Координатори свих клубова	Одељење старешине и предметних наставника	Списак заинтересованих ученика
Планирање активности у клубовима	За сваки клуб дефинисани су врста, број и теме активности које се реализују на месечном нивоу.	Крајем сваког месеца за наредни	Координатори клубова и реализатори	Тим за ВНА	Попуњени обрасци месечних планова рада клубова
Објављивање месечних распореда активности клубова	Сви ученици су упознати са распоредом активности у клубовима, терминима и местом одржавања клуба.	Сваког месеца током школске године	Чланови Тима за ВНА	Ученици	Месечни план рада клубова је доступан на огласној табли, на вратима просторија у којима се реализују клубови, школској веб страници/друштв

Активност	Исход	Време остваривања	Одговорне особе	Учесници	Показатељи остварености
					еним мрежама
Промоција клубова (информисање ученика, мотивисање наставника, родитеља и спољашњих сарадника да се укључе у рад клубова, редовна обавештења и промоције продуката рада клубова.	Школско и локално окружење препознаје клубове као специфичност која обогаћује понуду школе. Ученици и родитељи виде клубове као место где су сви ученици добродошли, где добијају подршку за даљи напредак и у којима се спроводе активности које су адекватан одговор на њихове потребе и интересовања.	Континуирано, током целе године (појачано на почетку сваког полугодишта)	Координатор Тима за ВНА	Чланови Тима за ВНА и ученици	Школски наративни извештај о пројектним активностима
Праћење реализације и евидентирање активности у клубовима	Подаци о раду клубова су прикупљени тако да је на основу њих могуће евалуирати рад клубова и планирати њихов даљи рад.	Континуирано током године на месечним састанцима Тима	Координатори клубова	Реализатори	Извештај Тима за ВНА
Евалуација (испитивање задовољства ученика и родитеља радом клубова као и реализатора о ефектима рада клубова)	Сprovedено испитивање, одржани састанци тима	Једном у полугодишту у (децембар/јануар, мај/јун) а по потреби и чешће	Тим за ВНА	Реализатори, ученици, родитељи и	Извештај Тима
Извештавање ка Центру за образовне политике	Подаци на нивоу целог пројекта су обједињени и могуће је проценити ефекте пројекта	Децембар 2025. Јун 2026.	Тим за ВНА	Ментори ЦОП	Попуњени обрасци/извештаји креирани од стране ЦОП-а

Активност	Исход	Време остваривања	Одговорне особе	Учесници	Показатељи остварености
Извештавање у школи (Тим упознаје колектив и савет родитеља са резултатима праћења и евалуације рада клубова)	Запослени и родитељи упознати са ефектима рада клуба	Децембар 2025. Јун 2026.	Чланови Тима за ВНА	Координатор Тима за ВНА, координатори и реализатори	Школски наративни извештај о пројектним активностима

9.2. СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

Слободне наставне активности су део плана наставе и учења за ученике другог циклуса основног образовања и васпитања. Ученици у сваком разреду, од петог до осмог, бирају један од понуђених програма слободних наставних активности који школа нуди што значи да ће сваки ученик током другог циклуса основног образовања и васпитања похађати четири различита програма. Ученици и њихови родитељи се пре избора упознају са понуђеним програмима на часу одељенског старешине, на родитељском састанку, путем сајта школе, лифлета и др. Одабрани програми слободних наставних активности су за ученика обавезни а успех се изражава описном оценом и не утиче на општи успех. Програми слободних наставних активности су дати у две групе. Прву чине програми намењени ученицима 5. и 6. разреда, а другу 7. и 8.

ПЕТИ РАЗРЕД и ШЕСТИ РАЗРЕД:

1. Животне врлине;
2. Врлине и вредности као животни компас 1;
3. Вежбањем до здравља;
4. Драмска уметност;
5. Медијска писменост;
6. Шах, више од игре;
7. Боравак у природи и планинарење.

СЕДМИ и ОСМИ РАЗРЕД:

1. Драмска уметност;
2. Врлине и вредности као животни компас 2;
3. Уметност;
4. Моја животна средина;
5. Како видим себе и друге – интеркултурално учење;
6. Безбедно у саобраћају.

9.3. ПРОГРАМ ПОДМЛАТКА ЦРВЕНОГ КРСТА ОШ „МИЛЕ ДУБЉЕВИЋ“

Делокруг рада (укратко): Промоција хуманих вредности, социјална делатност и здравствено-васпитни рад

Циљеви (укратко): Општи циљ Програма подмлатка је јачање људских ресурса организације како би се адекватно одговорило на потребе корисника Црвеног крста.

Посебни циљеви су: развијање здравих стилова живота међу младима, промоција хуманих вредности и значаја хуманитарног рада, повећање броја младих волонтера Црвеног крста, превазилажење конфликта мирним путем, развијање толеранције, смањење насиља међу младима, поштовање различитости– културног идентитета, развијање и унапређивање животних корисних вештина, развијање вршњачке едукације, развоју позитивних људских вредности код ученика, као и унапређивању односа заснованих на међусобном поштовању, сарадњи и солидарности уз уважавање различитости.

Области рада

I ШКОЛА ПОДМЛАТКА ЦРВЕНОГ КРСТА

а) Доношење и усвајање Плана рада са календаром активности

б) Реализација пројекта „Промоција хуманих вредности ”

в) Увођење нових чланова у Подмладак Црвеног крста – предавање старијих чланова подмлатка о значају рада Црвеног крста

*обука из области Прве помоћи и припреме за учешћа на такмичење

г) Рад у радионицама Црвеног крста.

* Обука ученика основне школе на тему: Шта знаш о Црвеном крсту и добровољном давалаштву крви

д) Подела награда из наградног темата „Крв живот значи” и обележавање 11. маја Дана давалаца крви Републике Србије

ђ) Учешће у свечаном програму обележавање 11. маја Дана давалаца крви Републике Србије

е) Предавање о Међународном хуманитарном праву и основним принципима Међународног покрета Црвеног крста и Црвеног полумесеца

*Учешће у организовању акције Безбедност деце у саобраћају

*Анализа рада

II Област: „Промоција хуманих вредности“

а) Ширење знања о Међународном хуманитарном праву и основним принципима Међународног покрета Црвеног крста и Црвеног полумесеца

б) Предавање о Међународном хуманитарном праву и основним принципима Међународног покрета Црвеног крста и Црвеног полумесеца

в) Борба против трговине људима.

Трибине за заинтересоване ученике виших разреда или један до два школска часа по одељењу.

III СОЦИЈАЛНА ДЕЛАТНОСТ

а) Организација акције „За срећније детињство”

б) Организовање акције солидарности „Друг другу”

в) Активности на прикупљању новца за Фонд Црвеног крста за болесно дете

г) Организовање посете болесној деци

ђ) Обележавање акције „Један пакетић много љубави“

е) Учешће у организовање летовања за социјално најугроженију децу у одмаралиштима Црвеног крста (давање предлога)

ж) Учешће подмлатка и омладине у програму: Брига о старима, Добросуседна помоћ – акција, Солидарност са старима...

IV ЗДРАВСТВЕНО-ВАСПИТНИ РАД

а) Похађање или праћење онлајн здравствених предавања на одређене теме које планира Црвени крст

1. Светски дан срца – 25. септембар

2. Међународни дан старих људи – 1. октобар

3. Међународни дан посвећен искорењивању сиромаштва – 17. октобар

4. Светски дан борбе против СИДЕ – 1. децембар

5. Светски дан здравља – 7 април (учешће);

6. Похађање здравствених предавања на одређене теме које планира Црвени крст

7. Борба против туберкулозе – 24. март

8. Похађање здравствено-васпитног рада на тему: Превенција болести зависности

9. Обележавање Светског дана борбе против сиде 1. децембра

Носиоци посла Подмладак црвеног крста:

Чланови тима, координатор, наставници и ученици- едукатори, Црвени крст Лајковац

Циљна група (са киме се ради):

Дечји савез, Црвени крст Лајковац, одељењске старешине

Очекивани ефекти плана и предлог критеријума успешности за план:

Добар акциони план усклађен са радом „Црвеног крста“, Дечјим савезом, Планом одељењски старешина и других комисија који омогућава усклађену реализацију свих планираних програма и активности.

*5 редовних састанака

Координатор Соња Миловановић

9.4. ПРОГРАМИ РАДА ШКОЛСКИХ СЕКЦИЈА

Школске секције представљају организован облик ваннаставних активности, који омогућавају ученицима да развијају своја интересовања, таленте и способности у различитим областима – уметничкој, научној, спортској, културној и друштвеној. У раду секција ученици се ангажују добровољно, што доприноси стварању позитивне мотивације и подстицању креативности.

Секције допуњују образовно-васпитни процес, подстичу самосталност, тимски рад, истраживачки дух и критичко мишљење. Такође, представљају значајан простор за јачање социјалних вештина, међусобног уважавања и развој културе дијалога. Кроз рад у секцијама, ученици добијају прилику да своја знања и вештине примене у пракси, учествују у животу школе, као и да се представе широј заједници кроз разне манифестације, изложбе, наступе и такмичења.

Циљ програма:

Кроз организацију, спровођење и учествовање у школским секцијама код ученика подстаћи развој креативности, талената и интересовања, унапредити знања и вештине, развити социјалне вештине и сарадњу међу ученицима, али их оспособити и на самосталан и истраживачки рад. Развити културни, уметнички и спортски живот школе.

Задаци програма:

- ✓ Идентификација интересовања и потенцијала ученика;
- ✓ Учешће ученика у ваннаставним активностима – реализацији приредби, такмичења, презентација, изложби, пројектима;
- ✓ Подстицање ученика на активно учешће у животу школе и локалне средине.
- ✓ Сарадња са другим институцијама и секцијама (другим школама, библиотекама, установе културе..).

Начини остваривања програма:

- Организовање редовних сусрета и активности у складу са темама и циљевима секције.
- Акцент је на практичном раду, креативним и истраживачким активностима, учествовању у школским и општинским манифестацијама, индивидуално или групно у оквиру задатих тема. Неке од активности које се могу спроводити су израда школског блога, билтена, постера, хуманитарне акције и сл.
- Усмеравати ученике на коришћење савремених информационих технологија у раду, на самоактивност и самовредновање сопственог рада и напретка.
- *Исходи* (резултати програма): развој специфичних талента и интересовања, повећано самопоуздање и мотивацију за учење и активно учествовање у школском животу, видљиви продукти рада (наступи, изложбе, учешће у манифестацијама), унапређена социјална и културна клима у школи.

Евалуација програма:

Програм ће се вредновати кроз вођење евиденције о раду, извештаје о раду секција, анализу остварених резултата и активности, повратне информације од ученика.

10. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Заштита и унапређење животне средине има за циљ стицање знања о друштвеним, природним, привредним и техничким појавама и токовима који преображавају, обогаћују или угрожавају животну средину.

Како је циљ савремене наставе да омогући стицање функционалног знања, неопходно је конкретизовање, продубљивање и допуњавање еколошких садржаја, као и промене метода рада и начина презентовања заштите животне средине. У оваквој поставци наставе постоји непрекидна повезаност наставних садржаја и свакодневног живота што омогућава да ученици разумеју и прихвате да свакодневни живот ставља пред науку проблеме које она решава и враћа решене проблеме у свакодневни живот. У решавању тих проблема ученици узимају директно учешће.

Васпитни задаци су:

- развијање позитивног односа према природи и природом и радом створеним вредностима,
- оплемењивање уже и шире средине,
- стицање знања о биолошким, физичким, хемијским, историјским, географским, производно – техничким обележјима природе и насељене средине,
- стицање одговарајућих знања и формирање правилног односа према уређивању школе, насеља, култивисању расада и неговању паркова,
- уређење школског дворишта и одржавање спомен – обележја.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Принципи на којима се заснива овај Програм односе се на основна људска права, а то су :

- право на живот и здравље,
- право на здраву животну средину,
- право на здраву воду, ваздух, светлост и земљиште,
- право на здраву храну,
- право на одсуство буке и зрачења,
- право на заштиту биљног и животињског света.

Убрзан развој међународног еколошког права покренут је на Конференцији Уједињених Нација о животној средини која је одржана у Стокхолму 1972. године. Стокхолмска конференција дефинисала је основне принципе права на здраву животну средину који су касније разрађивани низом међународних докумената и уговора.

1992. године у Рио де Жанеиру прихваћен је Концепт одрживог развоја, који је базиран на праву будућих генерација да живе и да се развијају у здравој животној средини.

2001. године ступила је на снагу Архуска конвенција која садржи три групе права која се односе на:

1. право грађана на информисаност
2. право грађана да учествују у доношењу одлука о животној средини
3. приступ правосуђу у случају када су претходна два права повређена

Програм заштите животне средине има као **општи циљ** унапређивање квалитета живота ученика у школи и ван ње.

Специфични циљеви Програма су следећи:

- Подстицање и развијање еколошке културе
- Идентификација загађивача
- Повећање осетљивости свих који су укључени у живот и рад школе, на препознавање загађења и спровођење мера заштите
- Унапређење способности свих учесника у школском животу – наставног и ваннаставног особља, ученика, родитеља, лок.заједнице – за уочавање, препознавање и решавање проблема у животној средини
- Изграђивање и примена норми понашања, информисање
- Сарадња са родитељима
- Сарадња са службама ван школе које посредно и непосредно могу помоћи на превазилажењу проблема загађења животне средине

ЗАДАЦИ И АКТИВНОСТИ

Програм заштите животне средине реализоваће се теоретски и практично кроз наставне саржаје из биологије, екологије, здравствене културе, али и друге предмете као што су грађанско васпитање, географија, историја, ликовна култура итд.

Програм заштите животне средине обухвата активности које су усмерене на јачање и развој свести о значају здраве животне средине, одрживом развоју и очувању и унапређивању природних ресурса.

Активности на заштити животне средине одвијаће се на нивоу одељења, разреда и школе. Програм естетског, еколошког и хигијенског уређења школе полази од садржаја специфичних за узраст

ученика. Циљ је да се код ученика развије смисао за лепо, правилан однос према људима и животној средини.

У циљу стварања услова за свестрани развој личности ученика, подстицање развоја и формирање здравствених и естетских ставова и навика код ученика, програм еколошке заштите и естетског уређења школе представља саставни део укупног рада свих запослених у школи. Планирано је активно учешће ученика, родитеља и локалне заједнице чиме би се обезбедило остваривање планираног циља и задатака.

садржај рада		планиране активности	носиоци активности	циљна група	критеријуми успешности за план	особа или тим која врши евалуацију плана
време реализације	област рада					
Септембар	одрживи развој	Обележавање 16.09.-Дана заштите озонског омотача	Стручно веће природних наука	ученици	обележено, фотографисано, евидентирано у извештају, подигнут ниво еколошке свести код ученика	Стручно веће природних наука и директор школе
октобар	брига за живи свет	Обележавање 04.10.- Светског дана заштите животиња	Стручно веће природних наука	ученици	израђене кућице и хранилице за птице, постављене у школском дворишту, фотографисане, евидентиране у извештају, код ученика развијена свест о значају очувања биодиверзитета	Стручно веће природних наука и директор школе

Април	одрживи развој	Обележавање Дана планете Земље	Стручно веће природних наука	ученици	обележено, фотографисано, евидентирано у извештају, подигнут ниво еколошке свести код ученика	Стручно веће природних наука и директор школе
Јун	одрживи развој	Обележавање Светског дана заштите животне средине	Стручно веће природних наука	ученици	обележено, фотографисано, евидентирано у извештају, подигнут ниво еколошке свести код ученика	Стручно веће природних наука и директор школе
током школске године	брига за живи свет	Посета заштићеном природном добру	Стручно веће природних наука	ученици	реализован излет, фотографисано, евидентирано у извештају, подигнут ниво еколошке свести код ученика и значај о важности чувања живог света на планети	Стручно веће природних наука и директор школе
	рециклажа	Прикупљање секундарних сировина	одељењске старешине	ученици	прикупљена стара хартија/пластика /стакло... послато на рециклажу, фотографисано, евидентирано у извештају, код ученика појачана свест о значају рециклаже	Стручно веће природних наука и директор школе
	естетско и хигијенско уређење	Уређење учионица	одељењске старешине	ученици	уређене учионице, код ученика развијене	Стручно веће природних

					хигијенске навике	наука и директор школе
	естетско и хигијенско уређење	Уређење школског дворишта	одељењске старешине	ученици	реализована акција чишћења и уређења школског дворишта и непосредне околине школе, фотографисано, евидентирано у извештају, подигнут ниво еколошке свести код ученика и брига за очување животног и радног простора, подстакнут развој хигијенских навика	Стручно веће природних наука и директор школе
	Одрживи развој, брига за живи свет, стручно усаврћавање	Учешће у активностима планирања и реализације Еразмус + пројекта	Чланови Еразмус + тима	ученици	реализована акција чишћења и уређења школског дворишта и непосредне околине школе, фотографисано, евидентирано у извештају, подигнут ниво еколошке свести код ученика и брига за очување животног и радног простора, подстакнут развој хигијенских навика	Еразмус + тим

11. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРЈЕНТАЦИЈЕ

Професионална оријентација представља систематски и континуирани процес информисања, саветовања и подршке ученицима у избору будућег образовног и професионалног пута. Имајући у виду да се крајем основног образовања ученици налазе пред важном животном одлуком – избором средње школе, неопходно је пружити им адекватну подршку у сагледавању личних способности, интересовања, вредности и могућности, као и у упознавању различитих занимања и образовних профила.

Програм професионалне оријентације реализује се у сарадњи наставника, стручне службе, родитеља и спољних сарадника (средње школе, службе за запошљавање, привредни субјекти и др.).

Циљ програма је да ученике оснажи да донесу одговорне и информисане одлуке у вези са својом будућношћу, уз развој вештина самопроцене, доношења одлука и планирања каријере. Повезати лична интересовања и способности са захтевима тржишта рада и занимањима, потребама друштва.

Задаци:

- ✓ Оснаживање ученика на активно планирање каријере;
- ✓ Препознавање индивидуалних способности, вештина и интересовања;
- ✓ Адекватно информисање ученика о релевантим и актуелним информацијама о могућностима даљег образовања и занимањима;
- ✓ Упознати ученика са светом рада кроз разговоре, посете.

Начини остваривања програма:

- Радионице и интерактивне активности у оквиру часова одељењског старешине и предметне наставе.
- Саветодавни индивидуални и групни разговори са ученицима.
- Психолошки тестови интересовања и способности (по потреби и у складу са могућностима).
- Посете сајмовима образовања, средњим школама и привредним субјектима.
- Израда паноа, презентација и пројеката везаних за занимања.
- Сарадња са Националном службом за запошљавање и локалним партнерима, посете представника различитих професија и школа, представљање професија којима се родитељи баве.

Исходи: боља информисаност ученика о образовним и професионалним опцијама, развој вештине процене сопствених способности, доношење одлуке, преузимање одговорности,

увећан број ученика који је задовољан избором средње школе, побољшана сарадња између школе, родитеља, локалне заједнице.

I-IV РАЗРЕД

На основу досијеа који се отвара при упису у школу врши се континуирано праћење психофизичког развоја ученика од стране психолога, педагога, учитеља. Професин+онално информисање и усмеравање ученика врши се кроз све видове образовно-васпитног рада: редовна настава, додатни рад, секције, ученичке екскурзије, све у циљу стварања позитивног става према радним обавезама у породици и школи. Саветодавним радом са родитељима указује се на њихову улогу и значај у праћењу развоја деце, формирања позитивног става према учењу и радних навика.

V РАЗРЕД

Наставља се континуирано праћење психо-физичког развоја ученика од стране психолога, педагога, предметних наставника у оквиру предмета који предају, одељењског старешине. Ученици се информишу о занимањима која су повезана са наставним садржајима предмета, мотивишу се за рад и учење. Ученици се оспособљавају за програмирање својих дневних обавеза и радних задака, за контруктивно коришћење слободног времена. Саветодавни рад са родитељима – неговање радних навика у породици и навика учења.

Тема: „*Чиме бих волео да се бавим*“ – час одељењског старешине/фебруар

VI РАЗРЕД

Тема: „*Шта бих желео да будем кад одрастем*“ – ЧОС/април

- Ликовни и литерални радови на тему професионалне оријентације
- Утврђивање склоности и интересовања за бављење одређеним пословима кроз додатан рад и слободне активности
- Упознавање ученика са значајним факторима успешног избора занимања
- Професионално усмеравање и откривање талената
- Упознавање родитеља са задацима професионалног васпитања и усмеравања ученика овог узрасат . о потреби постепеног повећања обима обавеза у породици у односу на раније године.

VII РАЗРЕД

- Проширивање стеченог знања о занимањима преко наставе хемије која се појављује као нови предмет
- Запажање и утврђивање ученичких склоности и интересовања кроз садржаје додатног рада и слободног избора ученика за рад у секцијама
- Упознавање са факторима успешног избора занимања (социопсихолошки, медицински)

- Пратити склоности, интересовања, успехе – такмичења на нивоу школе, општине, града
- Упознавање родитеља са њиховом улогом у професионалном опредељивању деце и сузбијању нереалних амбиција
- Радионице по Пројекту ГИЗ БОСС

VIII РАЗРЕД

Тема: „*Како замислиам свој будући живот*“ – ЧОС/април

Тема: „*Да ли је професија уско повезана са личношћу*“ – ЧОС/мај

- Упознавање ученика са концепцијом средње школе.
- Рад са ученицима који имају проблема у професионалном опредељењу (професионално саветовање).
- Посете установама и радним организацијама са различитим занимањима и стручним профилима кадрова – професионално саветовање.
- Професионално информисање и усмеравање ученика који имају тешкоће у развоју и талентованих ученика.
- Прикупљање материјала и опремање паноа за информисање ученика о избору занимања.
- Анализа професионалног интересовања ученика и повезивање са стварним могућностима.
- Обавештавање ученика и родитеља о времену и начину полагања испита, начину попуњавања листе жеља, условима уписа, начину и роковима конкурисања у средњим школама.
- Радионице по Пројекту ГИЗ БОСС.

Евалуација програма

Евиденција учествовања ученика у активностима и спроведених активности, анкетање ученика и родитеља, извештај о реализацији програма (полугодишњи и годишњи).

12. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

1. Међусобна сарадња родитеља и наставника ради бољег упознавања ученика и једноставнијег васпитног деловања састојаће се у међусобном информисању о психофизичком и социјалном напредовању ученика, о резултатима њиховог рада и понашања, о условима живота у породици и сл., а ради побољшања општих резултата васпитно-образовног рада са ученицима

Ова сарадња одвијаће се путем индивидуалних разговора, „Дана отворених врата“ у октобру, децембру, фебруару, марту и мају месецу, по потреби групних разговора са родитељима и путем родитељских састанака.

Родитељски састанци одржаће се у септембру, новембру, јануару, априлу и јуну месецу.

2. Систематско образовање родитеља за васпитни рад реализоваће се путем предавања, разговора са родитељима. Овај вид рада са родитељима обухватиће педагошко и психолошко образовање родитеља на следеће теме:

1. Полазак у школу - сарадња породице и школе
2. Игре – вежбе fine моторике
3. Свака оцена је за ђака
4. Пажња и учење
5. План учења
6. Развој самопоштовања код детета
7. Бумеранг родитељског понашања
8. Безбедност ученика у школи
9. Конфликти и како их решити.
10. Шта морамо да знамо при избору средње школе.
11. Наркоманија – болест савременог доба.

У оквиру педагошког и психолошког образовања биће речи о психофизичким особинама појединих узраста, проблемима учења и рада и социјализације детета о односу родитељ - наставник - ученик, хуманизацији односа међу половима, о утицају и коршћењу средстава информисања. У оквиру здравствено - васпитног рада биће речи о здравственој заштити и превентиви, најчешћим обољењима код деце, психофизичким променама код деце у пубертету, менталној хигијени, хигијенским навикама и друго. Ови садржаји педагошко психолошког и здравственог образовања формулисани су у теме. Предвиђа се да се на наредним родитељским састанцима неће дискутовати само о успеху ученика, већ ће се организовати разговори, о појединим проблемима у развоју и понашању деце за које су подједнако заинтересовани породица и школа, а која доминирају у одељењу и траже решења. Реализатор овог програма је одељењски старешина у свом одељењу, а осим њега

разговор са родитељима о појединим темама водиће директор школе, помоћник директора, педагог и психолог.

3. Учешће родитеља у реализацији задатака школе оствариваће се преко Савета родитеља школе, одељења, затим ангажовањем у раду секција, спортског душтва, и у реализацији Програма професионалне оријентације ученика, кроз учешће у пројектима, школским тимовима.

Сарадња са родитељима ће бити усмерена на остваривање следећих задатака :

- Образовање родитеља за васпитни рад
- Активно укључивање родитеља у живот и рад школе
- Ангажовање родитеља на унапређењу школске средине

Ради укључивања родитеља у систематски васпитни рад школе, као и праћења и подстицања развоја њихове деце и усклађивања педагошког деловања школе и породице, оствариваће се информисање родитеља о психофизичком и социјалном развоју ученика, резултатима учења и понашању ученика, о реализацији ваннаставних активности, успеху ученика на такмичењима, успеху ученика на завршном испиту.

Информисање ће се обављати путем општих и одељењских родитељских састанака, предавања и индивидуалних контаката са родитељима, које ће поред одељењског старешине остваривати и психолог, педагог и директор.

Посебан акценат ће бити у обезбеђивању сарадње родитеља у изради индивидуалних образовних планова за ученике, за које се буде указала потреба. У току школске године ће се одржавати родитељски састанци након сваког класификационог периода. Посебна пажња ће бити посвећена заштити ученика од насиља.

Учешће родитеља у реализацији задатака школе оствариваће се преко Савета родитеља школе, затим ангажовањем у раду секција, спортског душтва и у реализацији Програма професионалне оријентације ученика, кроз учешће у пројектима, школским тимовима.

Активности	Носиоци активности	Време
Информисање родитеља о Дану отворених врата и важним активностима школе	Одељењске старешине	Септембар/током школске године
Укључивање родитеља у различите активности које школа организује (Дечија недеља, Дан јабуке, спортске и друге активности...)	Одељењске старешине	Континурано током године
Едукација родитеља о различитим питањима важним за образовање и васпитање деце	ПП служба, Одељењске старешине	Континурано током године
Организовање родитељских састанака	Одељењске старешине	Континурано током године

13. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Локална заједница треба да буде активан партнер образовно-васпитним установама. Сарадња подразумева размену информација, изградњу поверења, утврђивање заједничких потреба и циљева, али и планирање заједничких активности.

Циљеви:

Унапређење сарадње школе са васпитно-образовним, културним, спортским и другим институцијама и установама у локалној заједници.

Програм активности школе у сарњи са локалном самоуправом:

Школа планира и остварује сарадњу са васпитно-образовним, културним, спортским и другим институцијама и установама у свом окружењу. Школа покреће и прикључује се еколошким, хуманитарним, културним и другим акцијама у локалној заједници. Органи локалне заједнице упознати су са потребама школе и пружају помоћ и подршку за задовољење тих потреба.

Сарадња са Културним центром „Хаци Рувим“ - Лајковац огледа се у заједничкој организацији културних манифестација попут такмичења рецитатора, позоришних представа, активности током Дечје недеље, организацији одлазака у позориште за раднике школе и активностима у секцијама, децјем хору, фолклору. Школа сарађује са: Основном школом у Јабучју, Средњом школом у Лајковцу, Вртићем у Лајковцу, Канцеларијом за младе, Саветом за борбу против наркоманије општине Лајковац, Полицијском станицом у Лајковцу, Домом здравља Лајковац, Комунално предузеће у Лајковцу, Невладине организације у граду, Црвеним крстом, Приватним предузећима, Планинарским друштвом „Ђира“ у Лајковцу, Градском библиотеком, Одељењем за друштвену бригу о деци у Општини Лајковца.

У току школске године школа ће остварити сарадњу са:

- ПУ „Лептирић“
- ОШ „Димитрије Туцовић“ Јабучје
- Средњом школом „17. септембар“ Лајковац
- Полицијском станицом Лајковац (предавања на тему безбедности саобраћаја, превенције насиља и превенције употребе психоактивних супстанци)
- Градском библиотеком „Радован Бели Марковић“
- Културним центром
- Спортским друштвима
- Домом здравља
- Центром за социјални рад
- Удружењем „Бази Мили“
- Црвеним крстом

- Општином Лајковац (пријем код председника Општине у оквиру Дечје недеље, посета одређеним члановима општинске самоуправе)

14. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

14.1. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Делокруг рада (укратко): Превентивне мере за заштиту ученика од дискриминација, насиља, злостављања и занемаривања; Интервентне мере у случају сумње или појаве дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања ученика

Циљеви (укратко): Мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад ученика. Мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у школи. Спровођење и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања. Укључивање свих интересних група (ученици, наставници, стручни сарадници, административно и помоћно особље, директор, родитељи, старатељи, локална заједница) у доношење и развијање програма превенције. Подизање нивоа свести свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања. Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља. Информисање свих укључених у живот и рад установе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља.

На основу ПРАВИЛНИКА о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање "Службени гласник РС", број 11 од 14. фебруара 2024. сачињен је План рада Тима за заштиту дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања. Тим у оквиру својих надлежности доноси и два програма – Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и Програм превенције дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части и достојанства личности.

На основу Општег протокола за заштиту деце од злостављања и занемаривања Републике Србије наша школа је формирала Тим за заштиту ученика од насиља који је израдио овај Програм, као саставни део Школског програма.

Програмом заштите ученика дефинисане су превентивне активности, као и кораци и процедуре које се примењују у случају интервенције. Дефинисано је и шта се сматра насиљем, као и које врсте и облике обухвата.

ПОЈАМ И ВРСТЕ НАСИЉА

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавања здравља, развоја и достојанства ученика.

Облици у којима се јавља насиље су следеће:

- **Физичко** насиље (ударање, шутирање, гурање, шамарање, чупање, дављење, бацање, гађање, напад оружјем, тровање, паљење, посипање врућом водом, ускраћивање хране, сна и сл.)
- **Емоционално/психолошко** насиље (омаловажавање, етикетирање, игнорисање, вређање, уцењивање, називање погрдним именима, оговарање, подсмивање, исмејавање, неприхватање, изнуђивање, манипулисање, претња, застрашивање, ограничавање кретања ученика, као и други облици непријатељског понашања)
- **Социјално насиље** (одвајање ученика од других на основу различитости, довођење у позицију неравноправности и неједнакости, изолацију, недружење, игнорисање и неприхватање по било ком основу)
- **Сексуално насиље и злоупотреба** деце/ученика (сексуално узнемиравање - ласцивно коментарисање, етикетирање, ширење прича; додиривање, упућивање порука, фотографисање, телефонски позиви и сл.; навођење или приморавање детета/ученика на учешће у сексуалним активностима, било да се ради о контактним (сексуални однос, сексуално додиривање и сл.) или неконтактним активностима (излагање погледу, егзибиционизам и сл.); коришћење деце/ученика за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације)
- **Насиље коришћењем информационих технологија (електронско насиље):** поруке послате електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта, четовањем, укључивањем у форуме и сл.
- **Злоупотреба** деце/ученика представља све што појединци и институције чине или не чине, а што директно утиче или индиректно шкоди деци/ученицима или им смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи их у немоћан, неравоправан и зависан положај у односу на појединце и установу.
- **Занемаривање и немарно поступање** представљају случајеве пропуштања установе или појединца да обезбеде услове за правилан развој детета/ученика у свим областима, што, у противном, може нарушити његово здравље, физички, ментални, духовни, морални и друштвени развој. Занемаривање представља и пропуст родитеља, усвојоца или староца, да обезбеди услове за развој по питању: здравља, образовања, емоционалног развоја, исхране, смештаја и безбедних животних услова у оквиру разумно расположивих средстава породице или пружаоца неге, што изазива, или може, са великом вероватноћом, нарушити здравље детета или физички, ментални, духовни, морални и његов социјални развој. Ово обухвата и пропусте у обављању правилног надзора и заштите детета од повређивања у оноликој мери у којој је то изводљиво.
- **Експлоатација** деце/ученика односи се на њихов рад у корист других особа и/или установе. Она обухвата и киднаповање и продају деце у сврху радне или сексуалне експлоатације. Ове активности имају за последицу нарушавање физичког или менталног здравља, образовања, као и моралног, социјалног и емоционалног развоја детета/ученика.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

Принципи на којима се заснива овај Програм и поступање на основу њега, односе се на:

- право на живот, опстанак и развој

- најбољи интерес детета, уз обезбеђивање поверљивости података
- спречавање дискриминације, што значи обухватање свих ученика овим Програмом
- активно учешће ученика, које се обезбеђује правовременим информисањем и давањем могућности да искажу своје мишљење

Програм заштите ученика од насиља има као **општи циљ** унапређивање квалитета живота ученика у школи применом **мера превенције**, ради стварања безбедне средине, и **мера интервенције** у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање ученика.

ЗАДАЦИ У ОБЛАСТИ ПРЕВЕНЦИЈЕ

- Упознавање свих актера школе са Програмом за заштиту ученика од насиља
- Обезбеђивање веће безбедности ученика у школи и дворишту
- Организовање обука за ненасилну комуникацију
- Организовање разговора, трибина, изложби и спортских догађаја
- Увођење наставних садржаја који се могу користити за превенцију насиља
- Увести активно учешће ученика у планирању и реализацији превентивних активности
- Развијање емпатије и солидарности код ученика
- Повезивање свих носилаца превенције насиља: Савет родитеља, Школски одбор, Ученички парламент, Наставничко веће

АКТИВНОСТИ У ОБЛАСТИ ПРЕВЕНЦИЈЕ

- Упознавање са правилима понашања (Кућни ред школе) и последицама кршења правила. Активност спроводе учитељи и одељенске старшине на почетку школске године.
- Организовање дежурства наставника и ученика. Ради повећања безбедности у школи и дворишту су постављене и камере.
- Редовно се води Књига дежурства у коју се бележе све активности везане за нарушавање реда. Евидентирање врши дежурни наставник.
- Остварује се сарадња са МУП-ом кроз учешће школског полицајца у превентивним активностима, као и при интервенцијама у случају насиља. Сарадња постоји и при одржавању школских прослава и сличних манифестација. Носиоци ове активности у школи су директор, помоћник директора и стручна служба.
- Реализовање радионица из области Ненасилне комуникације. Носиоци су учитељи, одељењске старшине и стручна служба.
- Сарадња са Центром за борбу против наркоманије и Центром за социјални рад кроз тематске радионице. Сарадња се одвија преко стручне службе школе.
- Богађење школске библиотеке едукативним књигама како ненасилно решити сукобе и популаризовање њиховог читања. У популаризацији учествују учитељи, одељењске старшине и библиотекари
- Учествовање ученика, учитеља и одељењских старшина у хуманитарним акцијама

- Обележавање Дана толеранције. Носиоци активности су учитељи и одељењске старешине
- Организовање ваннаставних активности, од стране предметних наставника, учитеља и одељењских старешина
- Припрема и извођење активности за превенцију насиља, од стране чланова Ученичког парламента
- Израда паноа на тему толеранције и штетности психоактивних супстанци. Носиоци су сами ученици, учитељи, одељењске старешине, предметни наставници и стручна служба

ЗАДАЦИ У ОБЛАСТИ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

- Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака
- Дефинисање корака реаговања у случајевима насиља
- Дефинисање нивоа реаговања у случајевима насиља
- Сарадња са релевантим службама
- Вођење сталне евиденције о случајевима насиља
- Подршка деци која трпе насиље
- Рад са децом која врше насиље
- Оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање
- Саветодавни рад са родитељима

АКТИВНОСТИ У ОБЛАСТИ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

Поступа се по редоследу поступака у случају интервенције:

- Сазнање о насиљу - откривање је први корак у заштити ученика од насиља. Одвија се непосредним увидом, или посредно, препознавањем спољашњих знакова или поверавањем самог детета или треће особе
- Прекидање, заустављање насиља је прва реакција, као и обавештавање надлежне особе: дежурног наставника, чланова Тима, директора или помоћника директора, одељењског старешине, ПП службе. Надлежни ће даље проценити да ли треба позвати МУП или здравствену службу.
- Смиривање ситуације подразумева удаљавање ученика из ситуације и смањење напетости кроз разговор са актерима. Тај разговор треба да је умирујући, без спомињања могућих последица и застрашивања.
- Прикупљање информација значи разговор са актерима и другим учесницима у догађају уз вођење записника. Разговор треба да води неко од чланова Тима, ПП служба, одељењски старешина.
- Консултације се обављају након разговора. Консултације су у оквиру установе: са колегом, Тимом за заштиту од насиља, ПП службом, директором, дежурним наставником. Анализирају се чињенице, процењује ниво ризика и прави план заштите. Ако је потребно обављају се консултације са службама ван установе (Центар за социјални рад, здравствена служба). На основу консултација доноси се одлука о начину реаговања и праћења, као и о одређивању улога, задатака и одговорности у самом поступању.

- Након консултација и заузимања става школе о догађају, предузимају се акције: позивају се родитељи и информишу о догађају, консултацијама, закључцима и предложеним мерама. Уколико је потребно обавештава се МУП, Центар за социјални рад. Подношење пријава овим службама је након разговора са родитељима (осим ако се нису одазвали позиву или је у најбољем интересу дечије безбедности да родитељ не буде укључен)
- Праћење ефеката предузетих мера врши Тим за заштиту, водећи рачуна о интеграцији свих актера у заједницу и о успостављању односа сарадње и толеранције

Запослени у школи (одељењски старешина, стручна служба, директор) у обавези су да воде евиденцију о појавама насиља. Ту документацију достављају Тиму за заштиту који је чува и периодично анализира учесталост, појавне облике и последице насилних понашања. У оквиру Тима за заштиту налази се и Тим за реаговање на кризне ситуације.

План рада Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања ученика у школи

Планиране активности	Носиоци реализације	Време реализације
-Упознавање ученика и родитеља са Програмом заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, на часовима ОС, родитељским састанцима, Савету родитеља и Школском одбору, -Информисањем запослених у школи у циљу стицања знања и вештина неопходних за превенцију, препознавање и реаговање на појаву насиља, злостављања и занемаривања	-Руководилац, чланови Тима, учитељи и ОС	-Септембар/Октобар
-Анкетирање ученика о безбедној ситуацији у установи, -Анализа безбедносне ситуације у установи.	-Чланови Тима	-Септембар/октобар
- Анализа реализованих активности са ученицима у школи током првог полугодишта у области превенције дискриминације, злостављања и занемаривања	-Чланови Тима	-Јануар/Фебруар
-Разматрање исхода појачаног васпитног рада са ученицима са проблемима у понашању.	-Чланови Тима, ПП служба, ОС	-Март

-Сагледавање стручног усавршавања наставника из области компетенције за рад заштите ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	-Чланови Тима	-Април/Мај
-Анализа случајева насиља у школи током школске године ради планирања активности за наредну школску годину -Анализа реализованих активности са ученицима у школи током другог полугодишта у области превенције дискриминације, злостављања и занемаривања	-Чланови Тима	-Мај/Јун
-Анкетирање ученика о безбедној ситуацији у установи	-Чланови Тима	-Мај

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања ученика у школи

Планиране активности	Носиоци реализације	Време реализације
Пројекат „Заједно и безбедно“ - радионица за ученике петог и седмог/шестог и осмог разреда на тему „Превенција вршњачког насиља у стварном и виртуелном окружењу“	-ОС петог и седмог разреда, чланови Тима, стручни сарадници	-септембар -мај
Пројекат „Заједно и безбедно“ - радионица за ученике првог и другог/ трећег и четвртог разреда на тему „Безбедност деце у саобраћају“ и „Безбедност деце у ванредним ситуацијама“	-Учитељи, стручни сарадници, чланови Тима	-септембар -мај
-Састанак представника локалне ПС са директором и члановима Тима у циљу превенције вршњачког насиља	-Директор, чланови Тима, представници ПС	-септембар
-Информисања ученика о правилима, обавеза и одговорности ученика у школи	-ОС, учитељи	-септембар
-Упознавање ученика и родитеља са Протоколом о поступању у установи у	-ОС, учитељи	-септембар/октобар

случају насиља		
-Реализација часова ОС на теме из области превенције насиља, злостављања и занемаривања	- ОС, учитељи, чланови Тима, стручни сарадници	-током школске године
-Национална платформа „Чувам те“, рад на платформи	-овлашћена лица у школи	-током школске године
-Праћење едукативних садржаја постављених на националној платформи за превенцију насиља „Чувам те“	-ОС, учитељи, чланови Тима	-током школске године
-Обележавање Дана розе мајица – међународног дана борбе против вршњачког насиља путем различитих активности	-ОС, учитељи, чланови Тима, наставници	-фебруар
-Организација спортских турнира у циљу превенције вршњачког насиља	-учитељи, наставници физичког васпитања	-мај
-Учешће и организација хуманитарних догађаја у установи	-учитељи, наставници, члнови Тима	-током школске године
-Подршка наставницима у решавању евенуалних проблема унутар ОЗ	-чланови Тима, стручни сарадници	-током школске године
14.2. Програм превенције дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части и достојанства личности		
Планиране активности	Носиоци реализације	Време реализације
-Обележавање Дана толеранције, 16. новембар	- ОС, учитељи, чланови Тима	-новембар
-Радионице на ЧОС-у са темом дискриминације, стереотипа, односа дечака према девојчицама...(дате у оквиру предлога плана реализације ЧОС)	-ОС, учитељи, чланови Тима	-током школске године
-Дан представљања различитих култура	-Учитељи, ОС, чланови Тима	-фебруар
-Предавање за родитеље на тему дискриминације, на Савету родитеља и родитељским састанцима	-Учитељи, ОС, чланови Тима	-април

-Информисање ученика, наставника и родитеља о доступним изворима који се тичу превенције дискриминације и дискриминаторног понашања	-Учитељи, ОС, чланови Тима	-април/мај
-Похађање семинара из области превенције дискриминације и дискриминаторног понашања од стране запослених	-Учитељи, ОС, чланови Тима	-током школске године

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

Планиране активности	Носиоци активности	Време реализације
-Реаговања у случају појаве облика насиља кроз анализу протокола	-Чланови Тима, ОС, учитељи	-по потреби
-Интензивни саветодавни разговори са родитељима и ученицима у случају насиља	- Чланови Тима, ОС, учитељи	-по потреби
-Укључивање спољашње заштитне мреже	-ЦЗЦР, ПС, Дом здравља	-по потреби

Предлог активности друштвено-корисног рада:

Примери активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада за учињену ТЕЖУ повреду обавеза ученике:	Активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада за учињену ЛАКШУ побреду радне обавезе:
--	---

<ul style="list-style-type: none"> - укључивање у припрему материјала и израду летописа школе, школског часописа и сл.; - приказ о значају важности евиденције и јавних исправа у одељењима или на састанку ученичког парламента; - приказ историјских догађаја у којима је уништана значајна документација; - израда презентације и приказ те презентације у одељењима на тему чувања имовине, како личне тако и школске, породичне и имовине других; - брига о простору у коме ученици бораве (нпр. уређивање учионице, библиотеке, продуженог боравка, трпезарије, свечане сале и сл; помоћ у размештању клупа; помоћ у одржавању простора и др.); - помоћ домару и помоћно-техничком особљу у техничком одржавању школе (чишћење снега, лишћа и др.); - помоћ у изради брошуре/флајера (нпр. "Петарде нису играчке" и дистрибуција по одељењима, разредима и др., интернет дистрибуција и др.); - припрема материјала за рад у вези са темом која је повезана са одређеним понашањем и системом вредности који желимо да ученик промени, односно усвоји; - учествовање у предавањима/трибинама које остварују стручњаци из одговарајућих области; - одлазак у ватрогасну бригаду/ватрогасни дом и информисање о превенцији кроз сарадњу са родитељима; - истраживање, помоћ одељенском старешини, односно наставнику у прикупљању материјала за остваривање предавања на одређену тему; - помоћ тиму за заштиту од насиља у организовању предавања на тему у вези са повредом; - израда презентације на тему која је у вези са повредом обавезе; - помоћ дежурном наставнику; - помоћ у дежурству у продуженом боравку; - помоћ домару у радионици (нпр. поправка) и упознавање са заштитом на раду у установи и друга помоћ домару (нпр. уређење парка и 	<ul style="list-style-type: none"> - продужетак обавезе редара; - писање рада/састава и излагање у одељењу на тему у вези са повредом обавезе; - осмишљавање, израда и уређивање панона на одређену тему; - брига о простору у коме ученици бораве (нпр. уређивање учионице, библиотеке, продуженог боравка, трпезарије, свечане сале; помоћ у размештању клупа, одржавању простора и др.); - помоћ у продуженом боравку (нпр. у изради домаћих задатака, у организовању слободних активности, у уређењу простора у боравку и др.); - помоћ наставнику (нпр. ученицима којима је потребна подршка и помоћ у учењу и др.); - помоћ дежурном наставнику за време одмора; - помоћ стручном сараднику (нпр. у припреми радионице, остваривању радионице, припреми предавања/материјала за остваривање предавања - нпр. дељење материјала, техничка подршка приликом презентације, предавања, радионице и др.); - помоћ у обављању административних послова (нпр. ковертирање, прекуцавање текстова и др.); - помоћ школским тимовима (нпр. брига о безбедности млађих ученика уз присуство учитеља/наставника; припрема презентације, радионице, предавања и остваривање предавања/радионице у одељењу и др.); - организовање посебне хуманитарне акције; - помоћ домару у радионици (нпр. поправка) и упознавање са заштитом на раду у установи и друга помоћ домару (нпр. уређење парка и простора око школе - чишћење снега, лишћа, окопавање цвећа, фарбање ограда, клупа, одржавање спортских терена и др.);
---	---

<p>простора око школе - чишћење снега, лишћа, окопавање цвећа, фарбање ограда, клупа, одржавање спортских терена и др.);</p> <ul style="list-style-type: none"> - помоћ запосленима ангажованим на одржавању хигијене око сређивања просторија у школи и упознавање са овим занимањем, као и заштитом на раду за послове које обављају (нпр. одлагање смећа, заштитна опрема, рециклажа и др.); - помоћ тиму за заштиту од насиља у припреми и остваривању активности у вези са безбедношћу, у складу са узрастом и статусом ученика (брига о безбедности млађих ученика уз присуство наставника, припрема презентација, радионица, предавања, реализација предавања/радионица у одељењу и др.); - израда презентације и држање предавања уз подршку наставника на тему Заштита личних података на интернету; - помоћ дежурном наставнику у остваривању дежурства 	<ul style="list-style-type: none"> - помоћ помоћно-техничком особљу око сређивања просторија у школи и упознавање са занимањем помоћни радник као и заштитом на раду за ово занимање (одлагање смећа, заштитна опрема, рециклажа и др.); - учествовање у организацији предавања које остварују спољни сарадници (МУП, Црвени крст, итд.); - припрема презентације, предавања, радионице за ученике школе и остваривање у одељењима; - помоћ у трпезарији и упознавање са заштитом на раду за занимања људи/запослених (кувар, сервирка и др.); - помоћ наставницима у припреми материјала за организацију ваннаставних активности (секције и сл.); - уређење школског дворишта (нпр. чишћење снега, окопавање цвећа, фарбање ограда или клупа); - остваривање предавања за одељењску заједницу на тему безбедности, насиља или друге области у оквиру које је ученик прекршио правила, односно у вези са учињеном повредом обавезе; - учествовање у организовању/промоцији спортских, музичких, културних и других активности у школи у сарадњи са наставником; - припрема/организовање представе, презентација видео клипа, стрипа или филма на тему у вези са учињеном повредом обавезе; - израда флајера, стрипова, видео клипова и др. о небезбедном коришћењу средстава или небезбедном понашању и др.
---	---

14.3. ПОСТУПАЊЕ ШКОЛЕ У КРИЗНИМ СИТУАЦИЈАМА

Активности	Носиоци активности	Временска динамика
Прикупљање података о догађају, провера и сеекција информација. Дистрибуција информација	Секретар школе	Током догађаја
Планирање, праћење и организовање рада у условима кризног догађаја	Директор школе	Током догађаја
Процена и праћење психолошких стања и потреба чланова колектива	ПП служба	Током догађаја
-Интервенције током кризне ситуације: -Помоћ породици -Рад са децом која се суочавају са последицама догађаја -Процена потребе укључивања мобилног тима -Рад са запсленима	ПП служба, директор	По потреби
Укључивање мобилног тима	Директор школе	По потреби
Обавештавање јавности, ученика, запослених, СР, ШУ, ШО	Директор школе	Након догађаја
Евалуација након догађаја	Директор школе и Школски одбор	Након догађаја

15. ПРОГРАМИ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА

Циљ екскурзија и излета као ваннаставних активности је упознавање ученика са историјским, географским, културним и другим духовним вредностима наше и других земаља (о којима се учи на редовној настави) као и осмишљеније коришћење слободног времена кроз игру, забаву и друге заједничке активности наставника и ученика.

Задаци екскурзије су: проучавање објеката и феномена у природи; уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима; развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика; упознавање начина живота и рада људи појединих крајева; развијање позитивног односа према: националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, позитивним социјалним односима, као и схватање значаја здравља и здравих стилова живота; подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја.

Садржаји екскурзије остварују се на основу наставног плана и програма образовно-васпитног рада и саставни су део годишњег програма рада школе.

Програм екскурзије предлажу одељењска и стручна већа школе и достављају наставничком већу, ради разматрања и доношења. Екскурзија може да се изведе ако је савет родитеља дао сагласност на програм екскурзије.

Програм екскурзије садржи: образовно-васпитне циљеве и задатке; садржаје којима се постављени циљеви остварују; планирани обухват ученика; носиоце предвиђених садржаја и активности; трајање, путне правце, техничку организацију и начин финансирања.

Извођење екскурзије - носиоци припреме, организације и извођења програма екскурзије су директор школе, стручни вођа, одељењски старешина или други наставник, који је најмање једну годину изводио наставу у одређеном одељењу и кога одреди директор установе. Стручног вођу путовања одређује директор школе. Одељењски старешина обезбеђује организационо-техничке услове за извођење путовања и координира остваривање садржаја и активности предвиђених програмом екскурзије, стара се о безбедности и понашању ученика. Стручни вођа путовања припрема и спроводи програм који се односи на остваривање постављених образовно-васпитних циљева и задатака и одговарајућих садржаја. Стручни вођа путовања бира се из реда наставника који остварују наставни план и програм. Изузетно, ако се екскурзија организује за највише две групе ученика, стручни вођа пута може бити и одељењски старешина или други наставник.

Услови за извођење екскурзије - екскурзија се организује и изводи, уз претходну писмену сагласност родитеља, по правилу за најмање 60% ученика истог разреда, уколико су створени услови за остваривање циљева и задатака. Изузетно, екскурзија може да се организује ако писмену сагласност да најмање 60% родитеља ученика одељења. Извођење

екскурзије за ученике истог разреда организује се са истим садржајем, по правилу истовремено. Ако нису испуњени наведени услови, директор школе обуставља извођење екскурзије.

Припрема и извођење екскурзије - путни правци, објекти, манифестације, крајеви и предели, одређују се у складу са циљем и задацима путовања. Екскурзија се, по правилу, изводи у оквиру државних граница.

Избор агенције - спроводи се у складу са Законом о јавним набавкама.

Безбедност путовања - приликом уговарања путовања, директор је обавезан да уговором са агенцијом обезбеди потребне услове за удобан и безбедан превоз ученика у односу на ангажовани број аутобуса и расположиви број седишта, односно одговарајући број резервација, ако се превоз обавља железницом. Превоз аутобусом не обавља се ноћу, у времену од 22 до 5 часова. Приликом закључивања уговора са агенцијом која организује превоз, директор школе је обавезан да обезбеди да превозник пре отпочињања путовања поднесе: - записник о извршеном техничком прегледу аутобуса, не старији од пет дана; - тахографске улошке за претходна два дана - за возаче који су ангажовани за превоз ученика.

Директор школе је обавезан да организује консултативне разговоре пре извођења путовања, што подразумева укљученост свих интересних група у процесу одлучивања и планирања. Директор школе је обавезан да најкасније у року од 48 сати пре отпочињања путовања, обавести надлежни орган унутрашњих послова о: превознику, месту и времену поласка ученика, броју ангажованих аутобуса и пријављених ученика, наставника и другог особља које путује, који ће извршити контролу документације, техничке исправности возила предвиђених за превоз, непосредно пре отпочињања путовања. Уколико надлежни орган унутрашњих послова утврди неисправност документације, техничку неисправност возила или било који други разлог у погледу психофизичке способности возача, директор или стручни вођа пута обуставиће путовање до отклањања утврђених недостатака.

Пре путовања организује се родитељски састанак ученика који путују и њихових родитеља са одељењским старешином. На састанку се сви учесници упознају са правилима понашања којих су дужни да се придржавају. Забрањено је пушење, конзумирање алкохола и опојних средстава за све учеснике путовања. План дежурства ученика и наставника за време путовања сааставни је део програма екскурзије. Обавеза наставника и ученика је да се придржавају прописа државе у коју путују. Дневне активности утврђене програмом екскурзије морају бити реализоване до 24 часа.

За путовања у земљи дужа од једног дана, неопходно је обезбедити лекара - пратиоца, уколико у местима боравка ученика не постоји организована здравствена служба. За путовања ученика у иностранство, обавезно је обезбедити лекара - пратиоца. За путовања дужа од два дана неопходно је да родитељ, односно старатељ достави здравствени лист. Здравствени лист садржи податке о здравственом, физичком и психичком стању ученика, а

издаје га ординирајући лекар на основу здравственог картона. Тајност података из здравственог листа мора бити обезбеђена и о овоме се стара директор школе, одељењски старешина и лекар.

Извештај о извођењу екскурзије - после завршеног путовања, стручни вођа путовања и представник туристичке агенције сачињавају забелешку о извођењу путовања после чега стручни вођа у року од три дана сачињава извештај, који подноси директору, са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга. Након изведеног путовања ученици попуњавају анкетни лист. Извештај се доставља савету родитеља и наставничком већу ради разматрања, а школском одбору ради разматрања и усвајања. Одељењски старешина упознаје родитеље са извештајем на родитељском састанку. Извештај о путовању је саставни део годишњег извештаја о раду школе. Уколико се приликом разматрања извештаја о остваривању путовања оцени да предвиђени програм није остварен или да туристичка агенција није испоштовала уговорне обавезе, школа је дужна да у року од осам дана, од завршетка путовања, поднесе приговор агенцији и да о томе обавести Министарство просвете и министарство надлежно за послове туризма. Школа Годишњим планом рада планира и друга путовања и посете.

Садржаји екскурзија, излета, посета, спортско-рекреативних активности и наставе у природи:

Област рада	Планиране активности	Време реализације	Носиоци посла	Циљна група	Очекивани ефекти	Ко врши евалуацију
Екскурзија	Лајковац-Лелић-Бранковина-Ваљево-Лајковац	Мај, јун	Одељењске старешине	Ученици 1. разреда	Успешно изведена екскурзија;	Тим за ђачке екскурзије
	Лајковац – Београд - Лајковац	Мај, јун	Одељењске старешине	Ученици 2. разреда	Успешно изведена екскурзија;	Тим за ђачке екскурзије
	Лајковац-Тршић-Троноша-Бања Ковиљача-Текериш-Лајковац	Мај, јун	Одељењске старешине	Ученици 3. разреда	Успешно изведена екскурзија;	Тим за ђачке екскурзије
	Лајковац, Горњи Милановац, Крагујевац, Оплепац, Орашац, Аранђеловац (пећина Рисовача), Лајковац	Мај, јун	Одељењске старешине	Ученици 4. разреда	Успешно изведена екскурзија;	Тим за ђачке екскурзије
	Лајковац-Крушедол-С.Карловци -	Мај, јун	Одељењске	Ученици 5.	Успешно изведена	Тим за

	Петроварадин- Нови Сад- Лајковац		старешине	разреда	екскурзија;	ђачке екскурзије
	Лајковац-Жича-Љубостиња- Крушевац-В.Бања-Лајковац	Мај, јун	Одељењске старешине	Ученици 6. разреда	Успешно изведена екскурзија;	Тим за ђачке екскурзије
	Дводневна екскурзија Лајковац-Ваљево-Бајина Башта-Тара-Међавник- Шарганска осмица- Златибор-Пријепоље- Манастир Милешева- кањон реке Увац-Ужице- Чачак-Лајковац	Мај, јун	Одељењске старешине	Ученици 7. разреда	Успешно изведена екскурзија;	Тим за ђачке екскурзије
	Први дан: Лајковац-Аранђеловац- манастирРаваница-Феликс Ромулијана (Гамзиград)- Неготин- Кладово. Други дан: Хидроцентрала Ђердап- Лепенски вир- Голубац(Тврђава). Трећи дан: Виминацијум-Сребрно језеро-Смедерево-Лајковац	Април, мај	Одељењске старешине	Ученици 8. разреда	Успешно изведена екскурзија;	Тим за ђачке екскурзије
Настава у природи	Сокобања ; Златибор;Врњачка бања	Јануар, фебруар, март, април;	Учитељи од 1. до 4. разреда	Ученици од 1. до 4. разред	Успешно изведена рекреативна настава;	Тим за ђачке екскурзије

Екскурзије од првог до шестог разреда су једнодневне а за седми и осми разред могу бити до три дана што се сваке године доноси одлука у Годишњем плану рада школе а настава у природи може бити до десет дана такође уз одлучивање на годишњем нивоу као и за посете и излете.

ПОСЕТЕ И ИЗЛЕТИ

Правац (место)	Оријентационо време	Реализатори
Вуков сабор - Тршић	Септембар	Соња Миловановић
Зоо врт Београд	Април	Стручно веће природних наука
Ботаничка башта Београд	Мај	Стручно веће природних наука
Посета Колубари	током године	Стручно веће природних наука
Средња уметничка школа у Шапцу и Народни музеј у Шапцу	Март	Милоје Митровић
Галерија „Сава Шумановић“ у Шиду	Октобар	Милоје Митровић
Модерна галерија – Лазаревац	Мај	Милоје Митровић
Нови Сад- Змајеве дечје игре и школи са инклузивном праксом	прво полугодиште	Милоје Митровић
ОШ“Емилија Остојић“ и „Петар Лековић“ –Пожега	током године	Милоје Митровић
Културни центар Старог града Београда	Април	Милоје Митровић
Сајам књига – Београд	Октобар	Стручно веће за Српски језик
Посета позоришту	током године	Стручно веће за Српски језик
Дружење са секцијама из других школа	током године	Стручно веће за Српски језик
Посета и сарадња са локалним установама и институцијама	током године	Стручно веће за Српски језик
Посета Народном музеју-Ваљево	Април	Станица Милошевић
Посета Муселимовом конаку	Април	Станица Милошевић
Посета лајковачкој цркви	Октобар	Дијана Поповић
Посета манастиру Боговађа	Октобар	Дијана Поповић
Шетња Колубарским кејом	Мај	Дијана Поповић
Посета Колубари	током године	Стручно веће за разредну наставу
Посета „Радио Прузи“	током године	Стручно веће за разредну наставу
Посета Библиотеке Лајковац	током године	Стручно веће за разредну наставу
Посета Културном Центру Лајковац	током године	Стручно веће за

		разредну наставу
Ваљево,Лајковац(Елмонт, Борверк) и Београд	децембар,април,мај	Тим за професионалну оријентацију
Посета Општинској управи Лајковац		

16. ПРОГРАМИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ШКОЛУ

16.1. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Програм социјалне заштите ученика односиће се на интензивну сарадњу са Центром за социјални рад, у проналажењу могућности материјалне, безбедносне и решавање породичне проблематике. Циљ је да се ученицима омогући да што лакше преброде постојеће проблеме и да се равноправно укључе у васпитно-образовни процес. Школа ће у наредном периоду потписати споразуме о пословној сарадњи са одређеним институцијама за социјалну заштиту ученика. Ученицима који су у тешкој материјалној ситуацији школа ће, као и претходних година, обезбедити неопходну помоћ у виду неопходног ђачког прибора и уџбеника, као и омогућити бесплатно путовање на наставу у природи, екскурзије, позоришта, посете. Посебан акценат у сарадњи биће стављен на праћење адаптације деце из азила која похађају школу, као и праћење њихових потреба.

Социјална заштита ученика обавља се уз сарадњу са Центром за социјални рад путем пријава о евентуалном занемаривању или злостављању ученика, консултација, разговора, сугестија.

Ко су критичне социјалне групе:

- Деца без родитељског старања
- Деца која су жртве злостављања и грубог занемаривања
- Деца и млади из породица са поремећеним односима
- Деца и млади са поремећајима у понашању
- Деца и млади са посебним потребама

Шта школа предузима:

- Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања
- ИОП, упућивање на Интерресорну комисију
- Сарадња са Центром за соц.рад
- Сарадња са полицијом, преко школског полицајца
- Сарадња са Домом здравља (Ромски медијатор)
- Саветодавни и други облици рада стручне службе школе са децом и родитељима, односно старатељима
- Хуманитарне акције
- Структурирање слободног времена ученика кроз спортско-рекреативна такмичења и секције
- Радионице са циљем превенције неприлагођених и нежељених облика понашања

- Обезбеђивање физичких услова за несментано похађање школе деце са физичком ометеношћу (посебни прилази, санитарни чвор и сл.)

Наша школа је 14. марта 2013. године потписала „**Протокол о међусекторској сарадњи у процесу заштите жртава насиља у породици на подручју општине Лајковац**“. У случају примењивања или примећивања да је над учеником вршено насиље школска установа дужна је да поступи на следећи начин: Прикупи информацију о случају, Поднесе пријаву надлежним институцијама, Учествује на конференцијама на којима се доносе мере заштите, Размењује информације, Прати предузете мере.

Подручје рада	Садржај рада	Активности
<p>1. Превентивни програми и превенције</p> <p>1. 1. Развој безбедног окружења у коме ће бити остварено право сваког детета да буде заштићено од свих облика насиља</p> <p>1. 2. Активно учешће у националном систему превенције и заштите деце од свих облика злостављања и занемаривања и подршка деци из осетљивих група</p> <p>1.3.Развијање вредности пријатељства, солидарности и колегијалности</p>	<p>1. 1. Подизање нивоа свести ученика, уз њихово активно учешће, о проблему насиља и формирање ставова о неприхватљивости свих видова насиља у школи, као и ван школе</p> <p>- Развијање толеранције разумевањем и прихватањем различитости и неговање ненасилних видова комуникације</p> <p>- Подстицање и подршка учешћу деце у развоју и спровођењу програма за превенцију и заштиту од насиља</p> <p>- Оснаживање и подршка породици у превенцији и заштити деце од насиља</p> <p>1. 2. Развијање сарадње са другим институцијама</p> <p>- Стручно усавршавање запослених у школи</p>	<p>1. 1. Организовање предавања, радионица, семинара и других активности за ученике - Недеља посвећена активностима против насиља</p> <p>- Дан толеранције</p> <p>- Дани пријатељства</p> <p>- Дан кућних љубимаца</p> <p>- Кутак школе посвећен теми ненасиља</p> <p>- Радионице на часовима грађанског васпитања</p> <p>- Кутија поверења</p> <p>- Зид успешних</p> <p>- Спортска такмичења и фер-плеј турнири</p> <p>- Квизови</p> <p>- Школски зид за графите</p> <p>- Позоришне представе деце, скечеви,</p>

	<p>- Рад на пројектима</p> <p>1. 3. Подизање нивоа свести ученика, запослених и родитеља, као и локалне заједнице и њихово активно и добровољно учешће</p>	<p>перформанси</p> <p>- Обележавање Дана школе, Св. Саве, Дана планете, Дана науке, Спортског дана и др.</p> <p>-Изложбе (ликовни, литерарни радови, римењена уметност)</p> <p>-Акције Ученичког парламента и ВТ</p> <p>- Активан рад Тима за заштиту деце од насиља</p> <p>-Активан рад Тима за инклузију</p> <p>- Саветовалиште за родитеље</p> <p>1. 2. Сарадња са Центром за социјални рад, Домом здравља и др. институцијама</p> <p>- Редовни контакти, размене информација, консултације и састанци у циљу обезбеђивања најбоље подршке ученицима из угрожених група: деца у хранитељским и усвојитељским породицама, деца са сметњама у развоју, деца у сигурној кући, деца у сиромашним породицама, деца ромске националности, деца у нефункционалним и насилним породицама</p> <p>- Организовање предавања, радионица и семинара у школи и ван школе, за ученике, родитеље и наставнике</p> <p>- Рад на разним пројектима у сарадњи са владиним и невладиним организацијама</p> <p>1. 3. Организовање хуманитарних акција за помоћ деци</p> <p>-Изложбе ученика са ликовним радовима и радовима примењене уметности</p>
--	--	--

		- Спортска такмичења - Представе и музичка такмичења
2. Евиденција		- Вођење евиденције и савесно чување уз поштовање физичког и психичког интегритета, безбедности и уважавања моралних, културних и религијских убеђења

16.2. ПРОГРАМ ДРУШТВЕНО-КОРИСНОГ РАДА

Сарадници у реализацији плана: ОШ " Миле Дубљевић", ПУ " Лептирић", општина Лајковац, радио Пруга, Дом здравља Лајковац, ЦК Лајковац

Делокруг рада: биологија, екологија, заштита животне средине, друштвено користан рад, естетско уређење, заштита здравља

Циљеви: Циљ је да се ученици у сарадњи са учитељима и наставницима оспособе за друштвено-користан рад и да се посвете естетском уређењу своје околине. Важно је да ученици схвате значај уређивања и улагања у своје окружење и да развију љубав према природи и својој околини. Значај заједничке сарадње у овој области је и образовање ученика из области здравих животних навика, очувању животне средине и квалитету живота.

Програмски садржаји/активности	Носиоци активности	Начин реализације	Време реализације	Критеријуми успешности
Обележавање 4. октобра - Светски дана заштите животиња	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика у реализацији обележавања важних датума	Октобар	Записници, извештаји и фотографије
Обележавање недеље правилне исхране	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика у реализацији обележавања	Октобар	Записници, извештаји и фотографије

		важних датума		
Обележавање месеца новембра против болести зависности	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика у реализацији обележавања важних датума	Новембар	Записници, извештаји и фотографије
Обележавање 01.12.	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика у реализацији обележавања важних датум	Децембар	Записници, извештаји и фотографије
Израда кућица и хранилица за птице као и натписа о заштити природе	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика у заштити природе	Током школске године	Записници, извештаји и фотографије
Обележавање 22. априла- Дан планете Земље	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика у реализацији обележавања важних датум	Април	Записници, извештаји и фотографије
Обележавање 5. јуна- Светског дана заштите животне средине	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика у реализацији обележавања важних датум	Јун	Записници, извештаји и фотографије
Израда ликовних радова из области биологије, очувања животне средине, екологије	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика	Током школске године	Записници, извештаји и фотографије
Уређење школског дворишта и хола школе	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика	Током школске године	Записници, извештаји и фотографије

Сарадња биолошке, еколошке секције и чувара природе у уређењу школског дворишта (орезивање, окопавање садница, постављање кућица за птице, брига о птицама, чишћење дворишта)	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика	Током школске године	Записници, извештаји и фотографије
Стихови и текстови на тему екологије и очувања животне средине	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика	Током школске године	Записници, извештаји и фотографије
Чишћење просторија школе	Чланови тима за друштвено-користан рад, ученици	Активно учешће ученика	Током школске године	Записници, извештаји и фотографије

16.3. ПРОГРАМ ПЕДАГОШКО-ИНСТРУКТИВНОГ РАДА

У оквиру сарадње директора, помоћника директора и стручних сарадника са наставницима и одељенским старешинама планирана је активност посете часовима редовне наставе, допунске и додатне наставе, као и посета часовима одељењског старешине и часовима за увођење у посао.

Циљеви посета су:

- да се оствари општи увид у наставу
- да се сагледа квалитет припремања за часове
- да се пружи помоћ наставцима у реализацији васпитно-образовних циљева и задатака
- да се сагледа квалитет организације наставног рада
- да се сагледа положај ученика у наставном процесу и предложи мере за подстицање њиховог напредовања
- да се сагледа рад приправника и обаве припрема за увођење у самостални рад
- да се обострано вреднује укупан рад наставника и ученика са циљем подизања укупних резултата наставног процеса
- да се идентификују ученици који ће радити по ИОП-у
- да се сагледају интерперсонални односи у одељењу
- да се вреднују постојеће технике и методе рада и предложи могуће иновације као и коришћење стручне литературе

У складу са актуелним потребама и проблемима у свакодневној наставној и школској пракси, обавиће се редовне посете, али и други облици образовно-васпитног рада. Посебна пажња биће посвећена праћењу реализације угледних/огледних часова.

17. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Циљеви здравствене заштите:

1. Мотивисање и стицање знања за здраво понашање, ставове и навике, уз потпун обухват здравствено-васпитним активностима школске деце, школског особља, родитеља.
2. Унапређење и неговање здравих стилова живота стимулисањем физичке активности, правилне и уравнотежене исхране, здравог душевног развоја и избегавање понашања штетног по здравље.
3. Заштита и унапређење репродуктивног здравља, хуманизација односа дечака и девојчица (односа међу половима), спречавање нежељених трудноћа и њихових последица, као и полних болести.
4. Адекватном исхраном, другим мерама и континуираним праћењем раста, развоја и стања ухрањености смањити број деце која су изван граница номограма раста.
5. Обавезном вакцинацијом обухватити најмање 95% популације школске деце предвиђене „Програмом обавезне имунизације становништва против одређених заразних болести“, и то на нивоу насеља.
6. Раном откривањем, благовременим лечењем рехабилитацијом за 25% смањити број деце са коштаном – мишићним деформитетима кичменог стуба и стопала.
7. Посебну пажњу посветити раном откривању и благовременом лечењу деце са хроничним незаразним обољењима (шећерна болест, бубрежна инсуфицијенција, повишен крвни притисак) и анемије узроковане недостатком гвожђа.
8. Смањити број несрећних случајева, повреда и тровања као водећих узрока смрти.
9. У складу са законом обезбедити адекватне услове за школовање хендикепиране деце и побољшање квалитета њиховог живота.
10. У складу са законом обезбедити побољшање хигијенско-санитарних и микроклиматских услова у школи, уз адекватну опремљеност учионица до минимума који чува и унапређује здравље школске деце и обезбеђује успешно праћење наставног програма.

Мере, активности и поступци за реализацију циљева –програм здравствене заштите

1. Здравствено васпитање спроводити организованим и систематским радом са школском децом, школским особљем, родитељима на унапређењу, заштити и очувању здравља, мотивацији и стицању знања и вештина за здраве стилове живота. Здравствено васпитни рад, применом савремених метода, спроводи се у школи, породици, здравственој установи и другим местима окупљања.

Одржавање састанака, предавања, трибина и сл. за школску децу, родитеље и семинара са наставницима (уз навођење обрађене тематике и броја присутних учесника) превасходно о употреби алкохола, коришћење дроге, деликвентном понашању и ризичном сексуалном понашању, посебним истраживањем ставова, знања и понашања у вези са здрављем и здравим стиловима живота у популацији школске деце и студената.

2. Вакцинацију према „Програму обавезне имунизације становништва против одређених заразних болести“, по правилу српводити у току редовног рада и у оквиру садржаја систематског, односно контролног прегледа. Направити пропорцију вакцинисане и ревакцинисане школске деце према календару вакцинација

3. Систематске лекарске прегледе ради праћења раста, развоја, ухрањености и здравственог стања, као и раног откривања поремећаја здравља школске деце вршити у I, III, V и VII разреду основне школе. У сарадњи са Домом здравља – Лајковац систематски прегледи ученика обављају се у периоду од 15.09. до 20.12.2025. године.

Систематским прегледима обухватити најмање 95% школске деце. у предвиђеним годиштима. У извештајним обрасцима ове службе не евидентирати ухрањеност детета као добру, средњу и лошу, већ као потхрањено, добро ухрањено и гојазно дете. По завршеном раду на систематским прегледима ученика, одговорни лекар и медицинска сестра анализирају показатеље о здравственом стању ученика и извештај достављају надлежном диспанзеру и психолошко – педагошкој служби школе, а на родитељском састанку информишу родитеље и, по потреби, позивају их у диспанзер. Дан када се у школи обављају систематски и други превентивни прегледи треба прогласити „Даном здравља“.

4. Мере за санирање откривених поремећаја здравља, индивидуалне и колективне, подразумевају одговарајуће терапијске и рехабилитационе поступке, а предузимају се након откривања. Овим мерама обухватити сву децу са утврђеним патолошким стањима и обољењима.

5. Контролни лекарски прегледи са обухватом од најмање 95% обављају се код:

- ученика II, IV, VI и VIII разреда основне и II и IV разреда средње школе и студената по позиву, код којих је при систематском прегледу нађено било какво одступање или поремећај здравља уз обавезан увид у степен санације, као и ученика из епидемиолошких разлога, тј. оних који су били у контакту са оболелим од извесних заразних болести, а у складу са законом.

Контролни лекарски прегледи обављају се, у складу са законом, и код:

- ученика пре одласка на рекреативну наставу, зимовање, летовање;
- ученика завршних разреда основне школе ради професионалне оријентације;
- ученика пре спортских такмичења и других већих физичких напора;
- ученика из епидемиолошких разлога, тј. оних који су били у контакту са оболелим од извесних заразних болести, а у складу са Законом;
- ученика пре уселења у колективни смештај.

6. Саветовалишни рад са адолесцентима оба пола на хуманизацији односа и очувања и унапређењу репродуктивне способности, у складу са постављеним циљевима. Утицати на смањење:

- малолетничких трудноћа у укупном броју трудноћа;
- број прекида трудноћа малолетница у укупном броју прекида трудноћа;
- коришћење контрацептивних средстава код

7. Офталмолошким прегледима обухватити: ученике првог разреда основне школе који нису прегледани пред полазак у школу; ученике осмог разреда основне школе;

8. Аудиолошки преглед спровести код оних ученика код којих се тријажом при систематском прегледу у I разреду основне школе посумња на поремећај слуха. за испитивање слуха користити аудиометар.

9. Испитивање мишићно-коштаног система, утврђивање деформитета кичменог стуба, грудног коша и стопала спроводи физијатар, и то код ученика које упуту педијатар.

10. Лабораторијске прегледе крви, и то број еритроцита, вредност хемоглобина и одређивање албумина у мокраћи вршити: код оних ученика I разреда основне школе, код којих нису рађени пред полазак у школу, свих ученика VIII разреда основне школе. Мерење крвног притиска обављати у оквиру систематских и других прегледа школске деце и студената (I, V и VII разред основне школе и на I и III години студија).

11. Спровођење хигијенско-санитарног надзора и у сарадњи са школским особљем, обезбеђење неходно потребних услов ау школама, школским кухињама и објектима за исхрану и смештај ученика. са предлогом и праћењем спровођења мера санације. Надзор спроводити намање 2 пута годишње, а по потреби и чешће.

12. Подстицање школа, наставника и професора да организују корективну гимнастику уз систематско физичко вежбање у оквиру редовне наставе, ваншколских активности, спортских такмичења, укључујући и обуку непливача.

14. Увид у здравствено стање школског особља и координација активности усмерених на рано откривање обољења и благовремено лечење.

15. Формирање базе података о повређивању и смртности због несрећних случајева, повреда и тровања, и месту несреће, тј. повреде (кућа, школа, улица и др.) као и формирање базе података о деци физички и/или ментално хендикепираној.

16. Сарадња са ромским медијатором Дома здравља у Лајковцу и прћење рада у сарадњи са ПП-службом

Приоритети програма здравствене заштите ученика

Имајући у виду учесталост обољевања и структуру морбидитета школске деце и студената, ризик од појаве епидемија и могућност индивидулане и колективне превенције, приоритетни циљеви, односно мере су:

1. Развијање здравих ставова, навика и понашања и избегавање понашања штетног за физичко и душевно здравље.
2. Обухват вакцинацијом од најмање 95% ради спречавања и сузбијања свих заразних болести које су предвиђене календаром вакцинација.
3. Континуирано праћење раста, развоја и стања ухрањености, увођењем одговарајућег „графикана раста“, као саставног дела здравственог картона школске деце.
4. Спровођење законских прописа којима се обезбјеђује санитарно-хигијенско минимум у школама, школским кухињама и објектима за смештај школске деце, и то у погледу:
  - хигијенски исправне воде за пиће,
  - адекватне диспозиције отпадних материја и опремљености санитарних чворова,
  - хигијенске опремљености учионица (намештај – радни столови и столице према узрасту, осветљеност, адекватан микроклима),
  - праћење здравственог стања школске деце.

18. ПРОГРАМ ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА

Делокруг рада: Рад са ученицима који имају потребе за индивидуализованим радом у оквиру посебних потреба са потешкоћама или даровитости.

Циљ: Унапређивање квалитета живота ученика са потешкоћама, талентоване деце, као и деце из социјално маргинализованих група, подстицање развоја све деце уз девизу „у складу са могућностима”.

Задаци тима за инклузивно образовање: Доношење плана и програма рада, организовање активности на основу програма, сарадња са Интерресорном комисијом, анализа актуелне школске ситуације, идентификација деце са потешкоћама и потребама за додатном подршком, помоћ у изради и примени ИОП планова, праћење реализације ИОП-а и евалуација, вредновање остварености и квалитета програма рада, вођење евиденције, пружање додатне подршке ученицима са сметњама у развоју, пружање додатне подршке родитељима ученика са сметњама у развоју, пружање додатне подршке наставницима, планирање и реализација стручног усавршавања наставника. Пружање подршке наставницима, Родитељима и ученицима који су посебно даровити и талентовани из одређених области и формирање документације за индивидуално образовни план за даровите ученике.

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ТИМА ЗА ИО

- формирање микротимова за ИО

ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПОТРЕБА ЗА ИНДИВИДУАЛНИМ РАДОМ

- идентификација ученика из осетљивих група и даровитих ученика

ПЛАНИРАЊЕ РАДА ПО ИОП-у

- израда плана рада са ученицима са тешкоћама
- израда плана рада са даровитим ученицима
- израда плана рада са ученицима из маргинализованих група
- учешће у изради плана подршке за ученике тражиоце азила

САРАДЊА СА РЕЛЕВАНТНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И УСТАНОВАМА

- сарадња са ИРК Лајковац
- сарадња са школама са инклузивном праксом
- сарадња са невладиним организацијама

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ

- праћење реализације ИОП-а
- вредновање ИОП-а
- вредновање рада ИО у школи
- праћење рада ученика тражиоца азила

Индивидуални образовни планови (ИОП1, ИОП2 и ИОП3), као облик планирања и пружања подршке ученицима којима је потребна прилагођена настава, индивидуализација и/или додатна подршка у образовању, саставни су део школског програма.

19. ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ УПОТРЕБЕ ПСИХОАКТИВНИХ СУПСТАНЦИ

Програм ће се реализовати кроз редовну наставу, часове одељенског старешине, секције, предавања (стручњаци из области медицине-спољни сарадници), трибине на тему „Штетности коришћења ПАС-а“.

<i>Циљ</i>	разред	носиоци активности
СТИЦАЊЕ ОСНОВНИХ ХИГИЈЕНСКИХ НАВИКА	I-IV	одељ.стареш.
Опасности неправилног и нестручног коришћења лекова	I-IV	одељ. стареш.
Упознати ученике са појавом да неки млади користе ПАС	V-VIII	одељ.стареш.
Штетност ПАС-а и безнадежна будућност особа које их користе	V-VIII	одељ. стареш.
Оформити фонд знања и навика код ученика који ће им омогућити да кажу „НЕ“ када се нађу у ситуацији да им се понуди ПАС	V-VIII	одељ. стареш.
Задаци		
Развијање здравог стила живота ученика		
Улога правилне исхране за организам	<i>наст. биологије</i>	
Препознавање здраве и неисправне хране	<i>наст. биологије</i>	
Лекови - хемијске материје (боје , лакови, пестициди)	<i>наст. хемије</i>	
Правилно - неправилно коришћење хемијских материја	<i>наст. хемије</i>	
Поштовање закона прописа и правила понашања		
Шта су правила и вредности	ППС „радионице“ /током године	
Шта је одговорно понашање	ППС „радионице“ /током године	
Зашто је погрешно понашање користити алкохол	<i>предавач: лекар из ДЗ Лајковац / октобар</i>	
Како препознати и одолети притиску да се почне са коришћењем дроге или ПАС-а		
Утицај културе и субкултуре вршњака на понашање	<i>актив наст. историје</i>	
Како потреба да нас други прихвате утиче на понашање	<i>Радионица ППС, ОЗ, дискусија</i>	
Наставити сарадњу са кадром у полицији и социјалној служби који је задужен за пружање помоћи школи	<i>цео колектив</i>	

Информисање родитеља о порасту насиља међу школском децом и укључивање родитеља у рад на сузбијању оваквог понашања	<i>одељ. старшина, директор, пом.директора</i>
---	--

20. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Делатност школске библиотеке реализује се кроз следеће циљеве и задатке:

- Планирана и континуирана набавка и обнова књижног фонда;
- Инвентарисање и каталошка обрада нових књига;
- Систематско информисање читалаца о новим књигама, стручној литератури, дечијим часописима и некњижној грађи;
- Непосредни рад са ученицима;
- Развијање читалачких способности ученика;
- Сарадња са наставницима око утврђивања месечних и годишњих планова обраде лектуре и коришћења стручне литературе;
- Сарадња са Матичном библиотеком у Ваљеву и Градском библиотеком у Лајковцу.
- Активности и садржај рада школске библиотеке планирају се Годишњим планом рада библиотеке, који је саставни део Годишњег плана рада школе.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

- Састављање информатора о радном времену, услугама и колекцијама
- Израда програма рада и извештаја о раду
- Осмишљавање простора
- Припремање и дистрибуција пописа и брошура у вези са наставним програмом и темама које се обрађују кроз више предмета
- Постављање доброг система означавања у библиотеци и изван ње
- Класификовање и смештај књига у полице
- Ревизија ауторског и стручног каталога
- Рад на формирању електронске базе података о библиотечком фонду
- Вођење дневне, месечне и годишње статистике
- Издавање књига за читање
- Планирање набавке и обраде библиотечког фонда
- Континуирана набавка, инвентарисање, класификација, сигнирање, каталогизација, ревизија књижне и друге грађе
- Прикупљање уџбеника и других наставних средстава намењених ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом
- Прикупљање стручне литературе за наставнике и стручне сараднике

- Прикупљање коришћених уџбеника и других наставних средства намењених ученицима који не могу сами да их обезбеде
- Давање информација о библиотеци на састанцима са новим ученицима и њиховим родитељима
- Сарадња са предметним наставницима, стручним сарадницима и управом школе
- Сарадња са библиотечком, литерарном, драмском и другим секцијама
- Усклађивање програма библиотеке са пројектима везаним за наставу и ван ње
- Организовање часова у библиотеци
- Организовање и спровођење акције добровољног поклањања књига школској библиотеци
- Посета Сајму књига
- Праћење новина на свим пољима битним за рад школе и школске библиотеке
- Осмишљавање и реализација културних програма (књижевни сусрети, трибине и сл.)
- Организовање приказа и изложби књига и часописа
- Помоћ у реализацији културних дешавања у школи (Дечја недеља, Савиндан, Дан школе и сл.)
- Гостовање дечјих писаца и посете Градској библиотеци у време догађаја који су у њиховој организацији

21. ПРИЛОГ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

- Саставни део Школског програма је део са Обавезним предметима, изборним програмима по разредима, планови слободних активности односно секција, додатног и допунског рада, планови рада одељењских старешина, као и неформални облици образовно-васпитног рада. Овај део је формиран као пратећи документ ШП.

- У сарадњи са Тимом за инклузивно образовање, Стручни актив за развој школског програма прикупља индивидуалне образовне планове ученика који наставу прате по измењеном програму. Индивидуални образовни планови достављају се на полугодишту и крају школске године и налазе се у документацији Стручног актива за развој школског програма.

СТРУЧНИ АКТИВ ЗА ИЗРАДУ, ПРАЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА:

Руководилац Актива: Вера Теофиловић

Чланови Актива: Светлана Гавриловић, Зорица Милиновић, Љиљана Лучић, Катарина Марковић – учитељи, Јасмина Митровић, Соња Радојчић, Невена Добросављевић – предметни наставници.